

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ

Соціальна робота
та
соціальна освіта

Випуск 1 (8)

Умань – 2022

ISSN 2618-0715

Журнал «Соціальна робота та соціальна освіта». 2022 р., Випуск 1(8). Виходить 2 рази на рік.
Заснований у 2018 р.

Засновник: Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

Зареєстровано Міністерством юстиції України (свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації КВ № 23260-13100Р).

Журнал внесено до Переліку наукових фахових видань України **категорії Б** (наказ МОН України від 26.11.2020 № 1471), в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт (231 – Соціальна робота; 011 – Освітні, педагогічні науки; 015 – Професійна освіта; 016 – Спеціальна освіта).

Редакційна колегія:

Коляда Н. М. (головний редактор) – доктор пед. наук, професор, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

Кравченко О. О. (заступник головного редактора) – доктор пед. наук, професор, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

Албул І. В. – кандидат пед. наук, доцент, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

Байрамов Е. А. – доктор філософії з економіки, Бакінський університет бізнесу (Азербайджан).

Безлюдний О. І. – доктор пед. наук, професор, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

Бекмагамбетова Р. К. – доктор пед. наук, професор, Казахський Національний педагогічний університет імені Абая, м. Алмати (Казахстан).

Вікторова Л. В. – доктор пед. наук, професор, Воєнно-дипломатична академія імені Євгенія Березняка.

Журавель Я. В. – кандидат юридичних наук, доцент, декан юридичного факультету, Академія праці, соціальних відносин і туризму (м. Київ).

Кочубей Т. Д. – доктор пед. наук, професор, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

Маршалек Л. – доктор габілітований, професор, професор факультету гуманітарних наук та інформатики, Мазовецька Публічна Школа, Плоцьк (Польща).

Міщенко М. С. – кандидат психол. наук, доцент, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

Павліций Д. О. – доктор філософії з економіки, голова гміни Громадка (Польща).

Панченко Є. А. – кандидат пед. наук, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

Пеши І. В. – кандидат пед. наук, доцент, доцент кафедри соціальної роботи та реабілітації гуманітарно-педагогічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України.

Поліщук В. А. – доктор пед. наук, професор, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка.

Рассказова О. І. – доктор пед. наук, професор, Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

Сафін О. Д. – доктор психол. наук, професор, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

Семигіна Т. В. – доктор політ. наук, професор, член Національного агентства кваліфікацій.

Сейко Н. А. – доктор пед. наук, професор, Житомирський державний університет імені Івана Франка.

Слозанська Г. І. – доктор пед. наук, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка.

Смирнова-Трибульська Є. М. – доктор пед. наук, професор, Силезький Університет (Польща).

Федяєва В. Л. – доктор пед. наук, професор, Херсонський державний університет.

Чорнодід І. С. – доктор екон. наук, Академія праці, соціальних відносин і туризму.

Хробак С. – доктор габілітований, професор, декан факультету педагогічних наук, Університет імені Кардинала Стефана Вишинського, Варшава (Польща).

Якимчук Б. А. – кандидат психол. наук, професор, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

Рекомендовано до друку вченою радою

Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

(протокол № 15 від 24 травня 2022 р.)

Адреса редакції: 20308, м. Умань, вул. Садова, 28, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. До журналу «Соціальна робота та соціальна освіта»

Тел.: (04744) 3-53-08; E-mail: soc_rob_osv.udpu@ukr.net

ЗМІСТ

ОСВІТА. ПЕДАГОГІКА

Сухомлинська Ольга. Понятійно-термінологічна система педагогічної науки як предмет наукових досліджень	5
Радул Валерій. Екзистенціалізм та діяльність (порівняльна характеристика розвитку особистості)	18
Андрійчук Наталя, Кухарьонук Світлана. Основні чинники розвитку інклюзивної освіти в скандинавських країнах	29
Наровлянський Олександр. Туристсько-екскурсійна діяльність у системі роботи організації «Пласт» у міжвоєнний період на Західній Україні	38
Ціпан Тетяна. Основні конструкти науково-педагогічної спадщини професора Т. Д. Дем'янюк	49

**ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ
ТА СОЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ**

Балогова Беата, Ковальчук Юлія. Причини та наслідки вікової дискримінації – ейджизму – людей похилого віку в інституційному просторі	56
Дворник Олена. Аналіз стану надання соціальних послуг сім'ям, які опинились у складних життєвих обставинах	65
Дзюба Наталія. Соціальний маркетинг як підхід ефективної стратегії формування здорового способу життя молоді (теоретичний аспект)	77
Ковальчук Наталія. Соціальний погляд на проблематику босингу в трудових колективах: проблеми сьогодення та шляхи їх подолання	88
Суменко Тетяна. Формування соціальної компетентності дітей із складними порушеннями розвитку засобами музичного мистецтва в умовах реабілітаційного центру	96
Таран Альона. Особливості спілкування в інклюзивному освітньому середовищі	105
Хворова Ганна, Котлова Людмила, Котловий Сергій. Організаційно-педагогічні умови надання соціальної послуги денного догляду за дітьми з інвалідністю	113

**ПРАКТИКА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ
ТА СОЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ**

Семигіна Тетяна, Палатна Дарія. Підхід, орієнтований на сильні сторони, у роботі з територіальними громадами: огляд міжнародної практики	123
Поліщук Віра, Олексюк Наталія, Лещук Галина. Упровадження перспективи сильних сторін у практику діяльності університетів третього віку	136
Прожога Ірина. Досвід застосування дистанційної психодрами в соціальній роботі при проживанні кризи пандемії	145
Солнишкіна Аліна. Практичні аспекти імплементації державного стандарту соціальної послуги профілактики	152
Кравченко Оксана, Войтовська Алла, Лисенко Анна, Сарнацька Аліна. Формування гендерно недискримінаційного середовища в умовах закладу вищої освіти	160

МОЛОДІЖНА РОБОТА. МОЛОДІЖНА ПОЛІТИКА

Левченко Наталія. Формування індивідуальної освітньої траєкторії докторів філософії з соціальної роботи в контексті підготовки до молодіжної роботи	171
Ящищак Ірина. Напрями соціальної підтримки студентів в університетах США	183

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ

Коляденко Світлана, Літяга Інна. Реалізація студентоцентрованого підходу у процесі підготовки фахівців соціальної сфери (на прикладі Житомирського державного університету імені Івана Франка)	191
Пустовіт Григорій. Культура як домінанта у змісті професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі культури	199
Шетеля Наталія. Систематизація елементів теоретико-методологічної основи проектування аксіорозвивального середовища під час професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі культури і мистецтв	207

ПІДГОТОВКА ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ

Бержанір Анатолій. Формування творчої компетентності майбутніх докторів філософії як передумови їхньої інноваційної діяльності	215
Коляда Наталія, Ісаченко Вікторія, Коляда Тетяна. Наукова періодика як засіб популяризації соціальної роботи	223
Безлюдний Олександр, Кравченко Оксана, Коляда Наталія, Сафін Олександр. Дослідницька складова в підготовці Phd-здобувачів	241

КРАЩІ ПРАКТИКИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Науково-дослідна тема «Соціально-психологічна реабілітація дітей та молоді з особливими освітніми потребами засобами інклюзивного туризму»: дайджест подій і заходів (Укладачі: Кравченко Оксана, Молоченко Інна, Чупіна Катерина, Міщенко Марина, Резніченко Ірина, Левченко Наталія, Скочко Максим, Песоцька Юлія, Поліщук Олена, Салата Назар, Коляда Назарій)	255
--	-----

РЕЦЕНЗІЇ

Клименко Юлія. Рецензія на колективну монографію «Social and educational services for children with disabilities: history, theory and practice» (2021)	276
---	-----

ІНФОРМАЦІЯ

Анонси	279
Для авторів	281

**НАУКОВА ПЕРІОДИКА ЯК ЗАСІБ ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ
СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ**

Коляда Наталія, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

ORCID 0000-0001-7743-7831

E-mail: Koliada_n@ukr.net

Ісаченко Вікторія, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

ORCID 0000-0003-0224-1214

E-mail: viki.isachenko@gmail.com

Коляда Тетяна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ORCID 0000-0002-9202-1196

E-mail: tetianakoliada@ukr.net

У статті висвітлено роль наукової періодики в популяризації соціальної роботи. З'ясовано, що важливим джерелом розвитку та популяризації теорії й практики соціальної роботи в Україні та зарубіжних країнах є наукова періодика – журнали, збірники наукових праць, матеріали конференцій тощо, які містять багатий фактологічний матеріал для дослідників у галузі соціальної роботи.

Виокремлено особливості комунікативної складової в підготовці докторів філософії зі спеціальності 231 Соціальна робота.

Перспективи подальших досліджень в цьому напрямі полягають у поєднанні кількісного та якісного аналізу динаміки розвитку комунікативної складової соціальної роботи як науки, наукової періодики як засобу популяризації досліджень у галузі соціальної роботи та інших міждисциплінарних досліджень.

Ключові слова: наукова комунікація, наукова періодика, наукове періодичне фахове видання, соціальна робота, підготовка докторів філософії.

**SCIENTIFIC PERIODICS AS A MEANS OF POPULARIZATION
OF SOCIAL WORK**

Koliada Natalia, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of Social Pedagogy and Social Work Department, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University.

ORCID 0000-0001-7743-7831

E-mail: Koliada_n@ukr.net

Isachenko Victoria, PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor of the of the Department of Social Pedagogy and Social Work, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University.

ORCID 0000-0003-0224-1214

E-mail: viki.isahenko@gmail.com

Koliada Tetiana, PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor of Social Pedagogy and Social Work Department, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University

ORCID 0000-0002-9202-1196

E-mail: tetianakoliada@ukr.net

The article highlights the role of scientific periodicals as a means of promoting social work. It was found that an important source of development and popularization of the theory and practice of social work in Ukraine and abroad are scientific periodicals – journals, collections of scientific papers, conference proceedings, etc., the content of which contains rich factual material for researchers in social work.

As a result of the analysis the authors highlighted the main trends in the communicative component of social work as a science in general, scientific periodicals as a means of promoting the theory and practice of social work and highlighted the features of the communicative component in training doctors of philosophy in specialty 231 Social work:

– compliance of the subject of scientific publications with the subject area of specialty 231 Social work;

– compliance with the content of periodicals of the draft passport of the scientific specialty 231 Social Work and the content of the vast majority of the scientific component of educational and scientific programs for the preparation of doctors of philosophy in social work;

– coverage of both «narrow» topics and aimed at solving complex problems in the field of social work, its methodology, formation of scientific worldview, philosophical and cultural outlook of the individual;

– publication of interdisciplinary research on social work taking into account the sectoral context and regional characteristics, experience of scientific schools of Ukrainian and foreign scientists (inclusive education; youth work; gender socialization; socio-psychological features of personality development, social groups; social work in the community, etc.).

Prospects for further research in this area are a combination of quantitative and qualitative analysis of the dynamics of the communicative component of social work as a science, scientific periodicals as a means of promoting research in social work and other interdisciplinary research.

Keywords: *scientific communication, scientific periodicals, scientific periodicals, social work, training of doctors of philosophy.*

Постановка проблеми. Важливу роль у розвитку сучасного суспільства виконують отримана в результаті наукового пізнання наукова інформація, її поширення і використання в часі та просторі певними каналами, засобами, методами. Особливе місце в цій системі належить науковій комунікації – «процесу обміну науковою інформацією (ідеями, знаннями, повідомленнями) між ученими і спеціалістами» [30, с. 8].

Сьогодні розвиток науки, досліджень у різних наукових галузях, співпраця вчених неможливі без засобів наукової комунікації, до яких відносять наукову періодику, наукові монографії, матеріали конференцій, наукові педагогічні конференції, наукові бесіди, листування між ученими, семінари, педагогічні виставки, електронні журнали, сайти педагогічних установ, індивідуальні веб-сторінки вчених-педагогів, інтернет-конференції тощо.

У науці комунікація – це «цілісна система взаємопов'язаних компонентів (формальних і неформальних, усних і письмових, між окремими особами і масових та ін.), яка є продуктом історичного розвитку» [25, с. 115]. Так, з кінця ХІХ ст. основними засобами наукової комунікації стали статті, періодична преса, які сьогодні є важливим дослідницьким джерелом. З одного боку, вони є «вагомим «сховищем» значного масиву фактичного матеріалу для вивчення особливостей розв'язання конкретних проблем у певний історичний період, а з іншого – багатим дослідницьким джерелом» [25, с. 115].

В умовах суспільних викликів, що супроводжуються складними політичними та соціально-економічними кризами, постійно зростає інтерес до проблем соціальної роботи, що «зумовлено закономірностями суспільного розвитку і високою соціальною потребою підвищення якості підготовки фахівця-професіонала, заснованої на гуманістичних ідеалах і принципах, з урахуванням його соціальних запитів, здібностей, інтересів, досвіду роботи тощо» [2, с. 4].

Саме соціальну роботу презентували теоретики і практики в контексті дотичності до основних положень Концепції сталого розвитку: «Сукупність професійних практик на індивідуальному, груповому, громадському рівнях може мати вплив на досягнення цілей сталого розвитку суспільства посередництвом змін індивідуальної та соціальної свідомості, поведінки, цінностей, ставлень та стереотипів, норм і традицій, взаємодій та відносин» [10, с. 76].

В Україні в умовах інтеграції відповідно до міжнародних стандартів, підвищення рівня суспільної значущості соціальної роботи відбувається розширення змісту професійної діяльності соціальних працівників та її академізація – «запровадження третього (освітньо-наукового) рівня професійної підготовки фахівців соціальної роботи, розбудови методології наукових досліджень і вкорінення принципів базованої на доказах практики» [4, с. 68].

Тому в контексті академізації нової наукової спеціальності 231 Соціальна робота, що з'явилася в переліку спеціальностей 2015 р., виникла потреба в науково-методичному забезпеченні соціальної роботи загалом та підготовки кадрів вищої кваліфікації – докторів філософії та докторів наук з соціальної роботи.

Важливим джерелом розвитку та популяризації теорії й практики соціальної роботи в Україні та зарубіжних країнах є наукова періодика – журнали, збірники наукових праць, матеріали конференцій тощо, які містять багатий фактологічний матеріал для дослідників у галузі соціальної роботи.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Загальним дослідженням періодичної преси як засобу наукової комунікації присвячені праці І. Зайченка, В. Зябка, Е. Панасенко, К. Присяжнюка, А. Пугач та інших дослідників – представників різних галузей знань. Зокрема, проблема наукової комунікації актуалізується з розвитком соціології, соціології знання, соціології науки, наукознавства тощо. Міждисциплінарний зміст наукової комунікації представлено в працях вітчизняних та зарубіжних дослідників, однак роботи, у яких були б визначені місце та роль періодики як засобу наукової комунікації в розвитку та популяризації теорії та практики соціальної роботи, майже відсутні.

Мета статті – висвітлити роль наукової періодики як засобу популяризації соціальної роботи, виокремити особливості комунікативної складової в підготовці докторів філософії зі спеціальності 231 Соціальна робота.

Виклад основного матеріалу. Розвиток комунікативної складової соціальної роботи як науки нерозривно пов'язаний із загальним розвитком науки, засобів науково-педагогічної комунікації, співпраці вчених-педагогів, підготовки наукових та науково-педагогічних кадрів.

Комунікативна складова докторської підготовки в Україні розвивається в контексті актуалізації наукового та навчально-методичного супроводу підготовки докторів філософії в цілому та в галузі соціальної роботи зокрема [26–27].

На думку теоретиків і практиків у галузі соціальної роботи, «з огляду на запровадження докторських програм із соціальної роботи в закладах вищої освіти (ЗВО) України та інституціоналізації соціальної роботи як науки, потреб ринку праці і подальшої професіоналізації вітчизняної соціальної роботи, важливим є наукове обґрунтування структури, форм організації та змісту професійної підготовки із соціальної роботи» [4].

Спектр засобів наукової комунікації в галузі соціальної роботи умовно класифікуємо на такі групи:

- наукові періодичні видання (зокрема, фахові, внесені до переліку МОН України);
- інші наукові видання: монографії (колективні та одноосібні); збірники наукових праць; матеріали конференцій та інших наукових заходів тощо.

Під час наукових досліджень із соціальної роботи актуальним є розвиток комунікативної складової, зокрема наукової періодики. З-поміж першопрохідців у цьому напрямі – науково-практичний та освітньо-методичний журнал «Практична психологія та соціальна робота» (Інститут психології ім. Г. С. Костюка НАПН України, 1997–2014 рр.) [20], журнал «Психологія та соціальна робота» (Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, виходить з 2002 р.) [24], журнал «Соціальна педагогіка: теорія і практика» (Луганський національний педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка, 2007–2013 рр.) [3], «Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму» (виходить з 2011 р.) [7] та інші наукові видання.

Незважаючи на актуальність і потребу в науково-методологічному та теоретико-практичному обґрунтуванні соціальної роботи як науки, тривалий час з початку реалізації освітньо-наукових програм у галузі соціальної роботи (2016–2020 рр.) питання наявності наукових фахових видань, у яких можна публікувати результати дисертаційних досліджень, було «відкритим».

Відповідно до інформаційного джерела osvita.ua. в Україні докторів філософії за спеціальністю 231 Соціальна робота третього (освітньо-наукового) рівня готують одна наукова установа (Інститут проблем виховання Національної академії педагогічних наук України) та одинадцять закладів вищої освіти державної та приватної форм власності (Київський університет імені Бориса Грінченка, Академія праці, соціальних відносин і туризму (м. Київ), Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, Херсонський державний університет, Тернопільський національний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка, Національний університет «Львівська політехніка», Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Донбаський державний педагогічний університет, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», Запорізький національний університет, Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради).

З одинадцяти закладів, у яких здійснюється підготовка докторів філософії та докторів наук із соціальної роботи, лише чотири є засновниками фахових наукових періодичних видань зі спеціальності 231 Соціальна робота: Інститут проблем виховання Національної академії педагогічних наук України, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, Тернопільський національний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка, Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

Відповідно до Мережі фахових наукових періодичних видань України [15] успішно функціонують тринадцять періодичних фахових наукових видань зі спеціальності 231 Соціальна робота категорії «Б» (станом на 01.02.2022 р.), з-поміж яких – вісім журналів, п'ять збірників наукових праць. Засновники, співзасновники видань – заклади вищої освіти, наукові установи України:

– «Social Work and Education» (Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка) [31];

– «Адаптивне управління: теорія і практика» (Серія Педагогіка) [1];

– «Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка» (Серія «Соціальна робота») [8];

– «Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського» [16];

– «Науковий вісник Ужгородського університету» (Серія: «Педагогіка. Соціальна робота») [17];

– «Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова» (Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи) [18];

– «Проблеми сучасного підручника» (Інститут педагогіки НАПН України) [22];

– «Професійна освіта: методологія, теорія та технології» (ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» [23];

– «Соціальна робота та соціальна освіта» (Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини) [28];

– «Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді» (Інститут проблем виховання НАПН України) [29].

– «Ввічливість. Humanitas» (Волинський національний університет імені Лесі Українки) [6];

– «Вісник Львівського національного університету імені Івана Франка». Серія Педагогічна [9].

З метою узагальнення вихідних установчих даних про наукові фахові видання зі спеціальності 231 Соціальна робота (категорія «Б») ми проаналізували сайти видань, які відповідають вимогам наказу МОН України «Про внесення змін до Порядку формування Переліку наукових фахових видань», затверджений Міністерством освіти і науки України від 15 січня 2018 року № 32» [21].

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА

ФАХОВІ ПЕРІОДИЧНІ НАУКОВІ ВИДАННЯ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 231 СОЦІАЛЬНА РОБОТА

(складено відповідно до Мережі фахових наукових періодичних видань України [15] категорії «Б»
станом на 01.02.2022 р.)

№ з/п	Назва видання	Рік заснування / внесено до категорії «Б»	Періодичність виходу	Спеціальності	Тематичні рубрики	Міжнародні бази та каталоги, які індексують видання
1.	«Social Work and Education» (Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка) http://journals.uran.ua/swe/about	2014 р. / 2020 р.	4 рази на рік (Архів на сайті з 2014 р.)	011 Освітні, педагогічні науки. 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями). 231 Соціальна робота.	Теорія та історія соціальної роботи і соціальної педагогіки. Професійна підготовка соціальних працівників і соціальних педагогів. Філософія освіти. Освітологія. Психологія. Право соціального забезпечення. Соціальна політика. Соціологія. Соціальна економіка. Рецензії.	Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського; Citefactor; Index Copernicus; DOAJ- Directory of Open Access Journal.
2.	«Адаптивне управління: теорія і практика» (Серія «Педагогіка»)	2016 р. / 2017 р.	2 рази на рік (Архів на сайті з 2016 р.)	011 Освітні, педагогічні науки. 012 Дошкільна освіта. 013 Початкова	Теорія, методологія і технології адаптивного управління соціально-педагогічними системами. Теоретичні засади кваліметричних	Google Scholar; Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського.

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА

	https://amtp.org.ua/index.php/journal			освіта. 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями) 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями). 016 Спеціальна освіта. 231 Соціальна робота.	досліджень в адаптивному управлінні освітою. Управління адаптивними процесами в освітній теорії і практиці. Зарубіжний досвід розвитку теорії і практики адаптивного управління соціально-педагогічними системами. Адаптивний менеджмент освіти. Історія розвитку адаптивного управління в системі «людина – людина».	
3.	«Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка» (Серія: «Соціальна робота») https://visnyk.soch.robota.knu.ua/index.php/journal	2016 р. / 2021 р.	2 рази на рік (Архів на сайті з 2017 р.)	231 Соціальна робота. 053 Психологія. 011 Педагогіка.	Соціальна робота. Соціальна педагогіка. Соціальна реабілітація. Професійна підготовка соціальних працівників. Соціальна психологія. Психологія. Освіта/педагогіка.	Open Ukrainian Citation Index (OUCI); Google Scholar; Public Knowledge Project (PKP); CrossRef; DOAJ; OJS.
4.	«Науковий вісник Південноукраїнського національного	1997 р. / 2020 р.	4 рази на рік (Архів на сайті	011 Освітні, педагогічні науки. 012 Дошкільна	Поділу за тематичними рубриками немає.	Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського;

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА

	<p>педагогічного університету імені К. Д. Ушинського»</p> <p>https://nv.pdpu.edu.ua/</p>		<p>з 2016 р.)</p>	<p>освіта. 013 Початкова освіта. 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями). 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями). 016 Спеціальна освіта. 231 Соціальна робота.</p>		<p>Google Scholar; ULRICHSWEB Global Serials Directory; CrossRef; Polska Bibliografia Naukowa (PBN); Research Bible (Academic Resource Index); Directory of Research Journals Indexing; Scilit (The Scientific Literature database); WorldCat; Eurasian Scientific Journal Index (ESJI); Scientific Indexing Services (SIS); Directory of Open Access Journals; ERICPLUS (European Reference Index for the Humanities and Social Sciences); Base (Bielefeld Academic Search Engine); Index Copernicus/ICI Journals Master List.</p>
--	--	--	-------------------	--	--	---

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА

5.	«Науковий вісник Ужгородського університету» (Серія: «Педагогіка. Соціальна робота») http://visnyk-ped.uzhnu.edu.ua/index	1998 р., / 2020 р.	2 рази на рік (Архів на сайті з 2018 р.)	011 Освітні, педагогічні науки. 012 Дошкільна освіта. 013 Початкова освіта. 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями). 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями). 016 Спеціальна освіта. 231 Соціальна робота.	Поділу за тематичними рубриками немає.	Google Scholar; Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського; Index Copernicus International
6.	«Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова» (Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи) http://www.chasopys.ps.npu.kiev.ua/	2004 р. / 2020 р.	6 разів на рік (Архів на сайті з 2014 р.)	011 Освітні, педагогічні науки. 012 Дошкільна освіта. 013 Початкова освіта. 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями). 015 Професійна освіта (за	Поділу за тематичними рубриками немає.	Index Copernicus International

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА

				спеціалізаціями). 016 Спеціальна освіта). 231 Соціальна робота.		
7.	«Проблеми сучасного підручника» (Інститут педагогіки НАПН України) http://ipvid.org.ua/about/	2002 р. / 2020 р.	2 рази на рік (Архів на сайті з 2011 р.)	011 Освітні, педагогічні науки. 012 Дошкільна освіта. 013 Початкова освіта. 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями). 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями). 231 Соціальна робота.	Актуальні питання теорії підручникотворення. Особливості створення сучасної навчальної і науково-методичної літератури.	Index Copernicus; Google Scholar; Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського.
8.	«Професійна освіта: методологія, теорія та технології» (ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені	2015 р. / 2020 р.	2 рази на рік (Архів на сайті з 2015 р.)	011 Освітні, педагогічні науки. 012 Дошкільна освіта. 013 Початкова освіта. 014 Середня освіта (за предметними	Поділу за тематичними рубриками немає.	Google Scholar; Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського.

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА

	Григорія Сковороди») https://education-journal.org/index.php/journal			спеціальностями). 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями). 016 Спеціальна освіта). 231 Соціальна робота.		
9.	«Соціальна робота та соціальна освіта» (Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини) http://srso.udpu.edu.ua/about	2018 р. / 2020 р.	2 рази на рік (Архів на сайті з 2018 р.)	231 Соціальна робота. 011 Освітні, педагогічні науки. 015 Професійна освіта. 016 Спеціальна освіта.	Теорія і методологія соціальної роботи та соціальної освіти. Практика соціальної роботи та соціальної освіти. Менеджмент соціальної роботи та соціальної освіти. Розвиток професійних компетентностей соціальних працівників. Молодіжна робота. Молодіжна політика. Історія соціальної роботи та соціальної освіти. Підготовка докторів філософії. Рецензії. Інформація.	Google Scholar; Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського.
10.	«Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської	1998 р. / 2020 р.	1 раз на рік (Обсяг: 2 книги (до 65 ум. друк. арк.))	011 Освітні, педагогічні науки. 231 Соціальна робота.	Поділу за тематичними рубриками немає.	Index Copernicus International; ERIH PLUS; Google Scholar; Ulrich's Periodicals

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА

	молоді» (Інститут проблем виховання НАПН України) https://zbirnyk.ipv.org.ua/ua/		(Архів на сайті з 2013 р.)			Directory; Наукова періодика України.
11.	«Ввічливість. Humanitas» (Волинський національний університет імені Лесі Українки) http://journals.vnu.volyn.ua/index.php/humanitas/homepage	2021 р. / 2021 р.	6 разів на рік (Архів на сайті з 2021 р.)	231 Соціальна робота. 232 Соціальне забезпечення.	Актуальні проблеми соціальної роботи. Актуальні проблеми соціального забезпечення.	Не вказано
12.	«Вісник Львівського національного університету імені Івана Франка. Серія педагогічна» http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/pedagogy/issue/archive	1969 р. / 2021 р.	1 – 2 рази на рік (Архів на сайті з 2003 р.)	011 Освітні, педагогічні науки. 012 Дошкільна освіта. 013 Початкова освіта. 014 Середня освіта (за спеціалізаціями). 015 Професійна освіта. 016 Спеціальна освіта. 231 Соціальна робота.	Поділу за тематичними рубриками немає.	Google Scholar; Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

За результатами проведеного аналізу відзначаємо, що редколегії повністю виконують обов'язкової вимоги щодо представлення наукових публікацій на офіційних веб-сторінках видань, забезпечуючи широкий доступ до результатів науково-практичних досліджень для фахівців соціальної сфери, майбутніх соціальних працівників, здобувачів наукового ступеня доктора філософії з соціальної роботи та інших науковців. Зокрема, архів випусків на сайті презентовано з 2003 р. – 1 видання, 2011 р. – 1 видання, 2013 р.– 1 видання, 2014 р.– 2 видання, 2015 р. – 1 видання, 2016 р.– 2 видання, 2017 р.– 1 видання, 2018 р.– 2 видання, 2021 р. – 1 видання.

Періодичність виходу наукових видань відповідно до свідоцтв про реєстрацію засобу масової інформації варіюється від 1 до 6 разів на рік: 1 видання виходить – 1 раз на рік (але варто зауважити, що в обсязі 2 книг – до 65 ум. друк. арк.), 9 видань – 2 рази на рік, 2 видання – 6 разів на рік.

В окремих виданнях, які публікують статті за декількома спеціальностями (011 Освітні, педагогічні науки, 012 Дошкільна освіта, 013 Початкова освіта, 014 Середня освіта, 015 Професійна освіта, 016 Спеціальна освіта, 231 Соціальна робота), немає чіткого поділу за тематичними рубриками, що часткового ускладнює процес пошуку необхідної інформації в публікаційних матеріалах.

Редколегії переважної більшості наукових видань постійно працюють над включенням до міжнародних каталогів, розширенням участі у світових наукометричних базах даних, що забезпечує інтеграцію науковців, авторів публікацій, до світової наукової спільноти. Свідченням цьому є позитивна динаміка цитованості праць науковців та видань у цілому.

Більшість журналів та збірників є міждисциплінарними, чим забезпечують апробацію результатів досліджень одразу кількох спеціальностей: 231 Соціальна робота, 053 Психологія, 011 Освітні, педагогічні науки, 015 Професійна освіта; 016 Спеціальна освіта та ін.

Аналіз назв тематичних рубрик свідчить про відповідність змістового наповнення періодичних фахових видань проекту паспорта наукової спеціальності 231 Соціальна робота [14] та змісту переважної більшості наукової складової освітньо-наукових програм з підготовки докторів філософії з соціальної роботи, наприклад, освітньо-наукової програми, що впродовж 2016 – 2022 рр. реалізується в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини [19].

Останнім часом на сторінках періодичних видань актуалізувалася проблематика підготовки наукових, науково-педагогічних кадрів з соціальної роботи. Редакційні колеги окремих видань започатковують спеціальні тематичні рубрики, наприклад, рубрика «Підготовка докторів філософії» – в журналі «Соціальна робота та соціальна освіта» (2021, вип. 2 (7) [11–13]).

З метою інформування наукової спільноти про стан підготовки та захисту докторів філософії зі спеціальності 231 Соціальна робота (кількість, тематика, заклади вищої освіти та наукові установи тощо) автори також узагальнюють та систематизують дисертаційні матеріали за такими критеріями: тема дисертації; науковий керівник; дата захисту; спеціалізована вчена рада, склад ради; рішення спеціалізованої вченої ради про присудження ступеня доктора філософії, затверджене наказом Міністерства освіти і науки України; анотація дисертації; список опублікованих праць за темою дисертації [11, с. 327–328].

Джерельною базою кількісного аналізу тем дисертацій з соціальної роботи стали: накази Міністерства освіти і науки України, дисертаційні матеріали (дисертації, відгуки рецензентів, офіційних опонентів, відеозаписи процедури захисту дисертації), що оприлюднюються на офіційних сайтах ЗВО, наукових установ [11, с. 327–328].

Перспективи подальшої роботи автори вбачають у поєднанні кількісного та якісного аналізу тем дисертацій з соціальної роботи з метою інформування наукової спільноти про стан підготовки та захисту докторів філософії зі спеціальності 231 Соціальна робота, певного обліку й систематизації тематики досліджень, що надасть можливість формування узагальненого і системного уявлення про характер і напрями наукових досліджень зі спеціальності, що відповідають викликам часу, а також спонукатиме до виявлення тенденцій у розвитку соціальної роботи.

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок. Отже, проаналізувавши сучасну фахову періодику, ми виокремили основні тенденції розвитку комунікативної складової соціальної роботи як науки в цілому, наукової періодики як засобу популяризації теорії і практики соціальної роботи та виявили особливості комунікативної складової в підготовці докторів філософії зі спеціальності 231 Соціальна робота, зокрема:

- відповідність тематики наукових публікацій предметній галузі спеціальності 231 Соціальна робота;
- відповідність змістового наповнення періодичних фахових видань проекту паспорта наукової спеціальності 231 Соціальна робота та змісту переважної більшості наукової складової освітньо-наукових програм підготовки докторів філософії з соціальної роботи;
- висвітлення як «вузької» тематики, так і спрямованої на розв'язання комплексних проблем у галузі соціальної роботи, її методології, формування наукового та філософсько-культурного світогляду особистості;
- оприлюднення результатів міждисциплінарних досліджень з соціальної роботи з урахуванням галузевого контексту і регіональних особливостей, досвіду наукових шкіл українських та зарубіжних учених (інклюзивна освіта; молодіжна робота; гендерна соціалізація; соціально-психологічні особливості розвитку особистості, соціальних груп; соціальна робота в громаді тощо).

Перспективи подальших досліджень в цьому напрямі полягають у поєднанні кількісного та якісного аналізу динаміки розвитку комунікативної складової соціальної роботи як науки, наукової періодики як засобу популяризації досліджень у галузі соціальної роботи та інших міждисциплінарних досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адаптивне управління: теорія і практика (Серія Педагогіка) : вебсайт. [URL: https://amtp.org.ua/index.php/journal](https://amtp.org.ua/index.php/journal) (дата запиту: 27.04.2022).
2. Актуальні проблеми соціальної роботи: теорія і практика : колективна монографія / І. В. Албул, О. Д. Балдинюк, О. М. Бойко [та ін.] ; за ред. Н. М. Коляди. Умань : Візаві, 2020. 234 с.
3. Алексєєнко Т. Ф. Роль концептуалізації в розвитку соціально-педагогічного знання. *соціальна педагогіка: теорія та практика*. 2013. № 4. С. 66–71.
4. Бойко О. Докторська підготовка із соціальної роботи у Великій Британії: орієнтація на ринок праці. *Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму*. 2019. №1. С. 60–69.
5. Таланова Ж. В. Докторська підготовка у світі та Україні. Київ : Міленіум, 2010. 475 с.

6. Ввічливість. Humanitas : вебсайт. URL: <http://journals.vnu.volyn.ua/index.php/humanitas/homepage> (дата запиту: 27.04.2022).
7. Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму : вебсайт. URL: <https://www.socosvita.kiev.ua/publishing/bulletin> (дата запиту: 27.04.2022).
8. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Серія «Соціальна робота») : вебсайт. URL: <https://visnyk.soch.robota.knu.ua/index.php/journal> (дата запиту: 27.04.2022).
9. Вісник Львівського національного університету імені Івана Франка. Серія педагогічна : вебсайт. URL: <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/pedagogics/issue/archive> (дата запиту: 27.04.2022).
10. Докторські програми в Україні: досвід НАУКМА / за ред. В. П. Моренця. Київ : Універ. вид-во «Пульсари», 2010. 160 с.
11. Коляда Н., Моргай Л. Дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Спеціальність 231 Соціальна робота. 2020 – 2021 рр. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2021. № 2 (7). С. 315–363.
12. Коляда Н., Левченко Н., Заболотна О. Підготовка докторів філософії із соціальної роботи в Україні: перший досвід та перспективи розвитку. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2021. № 2 (7). С. 303–316.
13. Кравченко О., Коляда Н. Підготовка PhD здобувачів до управління науковими проектами: з досвіду реалізації ОНП «Соціальна робота». *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2021. № 2 (7). С. 317–325.
14. Лютий В. П. Паспорт спеціальності 231 «Соціальна робота» : матеріали круглого столу «Запровадження програм підготовки докторів філософії з соціальної роботи» (Київ, АПСВТ, 25 жовтня 2017 р.). URL: <https://www.socosvita.kiev.ua/sites/default/files/Lutyi> (дата запиту: 27.04.2022).
15. Перелік наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора наук, кандидата наук та ступеня доктора філософії. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/наука> (дата запиту: 27.04.2022).
16. Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського : вебсайт. URL: <https://nv.pdpu.edu.ua/> (дата запиту: 27.04.2022).
17. Науковий вісник Ужгородського університету (Серія: «Педагогіка. Соціальна робота») : вебсайт. URL: <http://visnyk-ped.uzhnu.edu.ua/index> (дата запиту: 27.04.2022).
18. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи) : вебсайт. URL: <http://www.chasopys.ps.npu.kiev.ua/> (дата запиту: 27.04.2022).
19. Освітньо-наукова програма зі спеціальності 231 Соціальна робота (2021). Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. URL: <https://cutt.ly/iKWQmZw>
20. Практична психологія та соціальна робота. URL: <http://library.univer.kharkov.ua/OpacUnicode/index.php?url=/notices/index/IdNotice:139884/Source:default/year:2013> (дата запиту: 27.04.2022).
21. Про внесення змін до Порядку формування Переліку наукових фахових видань : Наказ Міністерства освіти і науки України від 18.11.2020 № 1437. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0141-21#Text> (дата запиту: 27.04.2022).
22. Проблеми сучасного підручника : вебсайт. URL: <http://ipvid.org.ua/about/> (дата запиту: 27.04.2022).
23. Професійна освіта: методологія, теорія та технології : вебсайт. URL: <https://education-journal.org/index.php/journal> (дата запиту: 27.04.2022).
24. Психологія та соціальна робота. URL: <http://psysocwork.onu.edu.ua/> (дата запиту: 27.04.2022).
25. Пугач А. До питання методології дослідження періодичної преси. *Педагогічні науки* : зб. наук. праць. Херсон : ХДУ, 2005. Вип. 40. С. 110–115.
26. Семигіна Т. Методичні рекомендації до написання дисертації доктора філософії зі спеціальності 231 «Соціальна робота». Київ : Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 41 с.
27. Семигіна Т. В. Використання дискурс-аналізу в дослідженнях із соціальної роботи. *Наукові записки НАУКМА*. 2001. Том 19. Спеціальний випуск : у двох частинах. Частина 2. С. 322–325.

28. Соціальна робота та соціальна освіта : вебсайт. URL: <http://srsou.edu.ua/about> (дата запиту: 27.04.2022).
29. Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : вебсайт. URL: <https://zbirnyk.ipv.org.ua/ua/> (дата запиту: 27.04.2022).
30. Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності : підручник. 3-тє вид. Київ : Знання-Прес, 2003. 295 с.
31. Social Work and Education : вебсайт. URL: <http://journals.urau.ua/swe/about> (дата запиту: 27.04.2022).

REFERENCES

1. Adaptivne upravlinnia: teoriia i praktyka (Seriia Pedagogika) : vebsait. URL: <https://amtp.org.ua/index.php/journal> (data zapytu: 27.04.2022).
2. Aktualni problemy sotsialnoi roboty: teoriia i praktyka : kolektyvna monohrafiia / I. V. Albul, O. D. Baldyniuk, O. M. Boiko [ta in.] ; za red. N. M. Koliady. Uman : Vizavi, 2020. 234 s.
3. Aliksieienko T. F. Rol kontseptualizatsii v rozvytku sotsialno-pedahohichnoho znannia. Sotsialna pedagogika: teoriia ta praktyka. 2013. № 4. S. 66–71.
4. Boiko O. Doktorska pidhotovka iz sotsialnoi roboty u Velykii Brytanii: orientatsiia na rynok pratsi. Visnyk Akademii pratsi, sotsialnykh vidnosyn i turyzmu. 2019. №1. S. 60–69.
5. Talanova Zh. V. Doktorska pidhotovka u sviti ta Ukraini. Kyiv: Milenium, 2010. 475 s.
6. Vvichlyvist. Humanitas : vebsait. URL: <http://journals.vnu.volyn.ua/index.php/humanitas/homepage> (data zapytu: 27.04.2022).
7. Visnyk Akademii pratsi, sotsialnykh vidnosyn i turyzmu: vebsait. URL: <https://www.socosvita.kiev.ua/publishing/bulletin> (data zapytu: 27.04.2022).
8. Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka (Seriia «Sotsialna robota») : vebsait. URL: <https://visnyk.soch.robota.knu.ua/index.php/journal> (data zapytu: 27.04.2022).
9. Visnyk Lvivskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriia pedagogichna : vebsait. URL: <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/pedagogics/issue/archive> (data zapytu: 27.04.2022).
10. Doktorski prohramy v Ukraini: dosvid NaUKMA / za red. V.P. Morentsia. Kyiv : Univer. vyd-vo «Pulsary», 2010. 160 s.
11. Koliada N., Morhai L. Dysertatsii na zdobuttia naukovooho stupenia doktora filosofii. spetsialnist 231 sotsialna robota. 2020 – 2021 rr. Sotsialna robota ta sotsialna osvita. 2021. № 2 (7). S. 315–363.
12. Koliada N., Levchenko N., Zabolotna O. Pidhotovka doktoriv filosofii iz sotsialnoi roboty v Ukraini: pershyi dosvid ta perspektyvy rozvytku. Sotsialna robota ta sotsialna osvita. 2021. № 2 (7). S. 303–316.
13. Kravchenko O., Koliada N. Pidhotovka PhD zdobuvachiv do upravlinnia naukovyimi proiektamy: z dosvidu realizatsii ONP «Sotsialna robota». Sotsialna robota ta sotsialna osvita. 2021. № 2 (7). S. 317–325.
14. Liutyi V.P. Pasport spetsialnosti 231 «Sotsialna robota»: Materialy kruhloho stolu «Zaprovadzhennia prohram pidhotovky doktoriv filosofii z sotsialnoi roboty» (Kyiv, APSVT, 25 zhovtnia 2017 r.). URL: <https://www.socosvita.kiev.ua/sites/default/files/Lutyi> (data zapytu: 27.04.2022).
15. Perelik naukovykh fakhovykh vydan Ukrainy, v yakkh mozhut publikuvatysia rezultaty dysertatsiinykh robit na zdobuttia naukovykh stupeniv doktora nauk, kandydata nauk ta stupenia doktora filosofii. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nauka> (data zapytu: 27.04.2022).
16. Naukovyi visnyk Pivdenoukrainskoho natsionalnoho pedagogichnoho universytetu imeni K. D. Ushynskoho : vebsait. URL: <https://nv.pdpu.edu.ua/> (data zapytu: 27.04.2022).
17. Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu (Seriia: «Pedagogika. Sotsialna robota») : vebsait. URL: <http://visnyk-ped.uzhnu.edu.ua/index> (data zapytu: 27.04.2022).
18. Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedagogichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova (Seriia 5. Pedagogichni nauky: realii ta perspektyvy) : vebsait. URL: <http://www.chasopys.ps.npu.kiev.ua/> (data zapytu: 27.04.2022).
19. Osvitno-naukova prohrama zi spetsialnosti 231 Sotsialna robota (2021). Umanskyi derzhavnyi pedagogichnyi universytet imeni Pavla Tychyny. URL: <https://cutt.ly/iKWQmZw> (data zapytu: 27.04.2022).

20. Praktychna psykhohiia ta sotsialna robota. URL: <http://library.univer.kharkov.ua/OpacUnicode/index.php?url=/notices/index/IdNotice:139884/Source:default/year:2013> (data zapytu: 27.04.2022).
21. Pro vnesennia zmin do Poriadku formuvannia Pereliku naukovykh fakhovykh vydan : Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 18.11.2020 № 1437. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0141-21#Text> (data zapytu: 27.04.2022)
22. Problemy suchasnoho pidruchnyka : vebsait. URL: <http://ipvid.org.ua/about/> (data zapytu: 27.04.2022).
23. Profesiina osvita: metodohiia, teoriia ta tekhnolohii : vebsait. URL: <https://education-journal.org/index.php/journal> (data zapytu: 27.04.2022).
24. Psykhohiia ta sotsialna robota. URL: <http://psysocwork.onu.edu.ua/> (data zapytu: 27.04.2022).
25. Puhach A. Do pytannia metodohii doslidzhennia periodychnoi presy. Pedahohichni nauky: zb. nauk. prats. Kherson : KhDU, 2005. Vyp. 40. S. 110–115.
26. Semyhina T. Metodychni rekomendatsii do napysannia dysertatsii doktora filosofii zi spetsialnosti 231 «Sotsialna robota». Kyiv : Akademiia pratsi, sotsialnykh vidnosyn i turyzmu, 2020. 41 s.
27. Semyhina T. V. Vykorystannia diskurs-analizu v doslidzhenniakh iz sotsialnoi roboty. Naukovi zapysky NaUKMA. 2001. Tom 19. Spetsialnyi vypusk : u dvokh chastynakh. Chastyna 2. S. 322–325.
28. Sotsialna robota ta sotsialna osvita : vebsait. URL: <http://srsou.edu.ua/about> (data zapytu: 27.04.2022).
29. Teoretyko-metodychni problemy vykhovannia ditei ta uchnivskoi molodi : vebsait. URL: <https://zbirnyk.ipv.org.ua/ua/> (data zapytu: 27.04.2022).
30. Sheiko V. M., Kushnarenko N. M. Orhanizatsiia ta metodyka naukovo-doslidnytskoi diialnosti: pidruchnyk. 3-tie vyd. Kyiv : Znannia-Pres, 2003. 295 s.
31. Social Work and Education : vebsait. URL: <http://journals.uran.ua/swe/about> (data zapytu: 27.04.2022).

УДК 378.22:001.8

**ДОСЛІДНИЦЬКА СКЛАДОВА В ПІДГОТОВЦІ
PHD-ЗДОБУВАЧІВ**

Безлюдний Олександр, доктор педагогічних наук, професор, ректор Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

ORCID: [0000-0001-5191-4054](https://orcid.org/0000-0001-5191-4054)

E-mail: bezludniy oi@ukr.net

Кравченко Оксана, доктор педагогічних наук, професор, декан факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

ORCID: 0000-0002-9732-6546

E-mail: okskravchenko@ukr.net

Сафін Олександр, доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

ORCID: 0000-0001-5745-8635

E-mail: 245440ss@gmail.com

Коляда Наталія, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

ORCID: 0000-0001-7743-7831

E-mail: Koliada_n@ukr.net

У статті узагальнено практичний досвід Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини створення організаційних та технологічних умов для формування дослідницьких компетентностей у PhD-здобувачів. На факультеті соціальної та психологічної освіти реалізують три освітньо-наукові програми, здобувачі яких долучаються до роботи наукових структурних підрозділів факультету, що забезпечує як здійснення науково-дослідницьких розвідок, так і організацію освітнього процесу з формування фахових компетентностей та програмних результатів навчання за ОНП. Увагу приділяють проведенню різного рівня конференцій та семінарів. Такі заходи є класичною формою надання можливостей молодим ученим апробувати результати своїх досліджень, презентувати в науковому колі під час виступів, удосконалювати навички наукової комунікації. Важливим напрямом, що забезпечує поєднання навчання із науковими дослідженнями під час реалізації ОП, є розробка науково-дослідних тем, розробка і реалізація дослідницьких проектів у межах грантового фінансування. Розвитку наукових інтересів здобувачів вищої освіти сприяє участь у роботі Наукового товариства студентів та аспірантів факультету та Ради молодих науковців Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Ключові слова: освітньо-наукова програма, заклад вищої освіти, наукова діяльність, аспірант, гарант, науковий керівник.

**RESEARCH COMPONENT IN THE PREPARATION
OF PHD-APPLICANTS**

Bezliudniy Oleksandr, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Rector, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University.

ORCID: [0000-0001-5191-4054](https://orcid.org/0000-0001-5191-4054)

E-mail: [bezludniy oi@ukr.net](mailto:bezludniy_oi@ukr.net)

Kravchenko Oksana, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of Social Pedagogy and Social Work Department, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University.

ORCID: 0000-0002-9732-6546

E-mail: okskravchenko@ukr.net

Safin Oleksandr, Doctor of Psychological Sciences, the Head of the Department of Psychology, Full Professor, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University

ORCID: [0000-0001-5745-8635](https://orcid.org/0000-0001-5745-8635)

E-mail: 245440ss@gmail.com

Koliada Natalia, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of Social Pedagogy and Social Work Department, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University.

ORCID 0000-0001-7743-7831

E-mail: Koliada_n@ukr.net

The article summarizes the practical experience of the Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University on the creation of organizational and technological conditions for the formation of research competencies in PhD-applicants.

In accordance with the content of educational and scientific programs and curricula, the preparation of doctors of philosophy includes theoretical study, practical training, conducting their own scientific research, and also provides for the involvement of graduate students in research activities in a higher education institution and the creation of favorable conditions for its implementation.

The Faculty of Social and Psychological Education of the Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University implements three educational and scientific programs (ESPs), the applicants of which join the work of scientific structural units of the faculty, providing both research and organization of the educational process of professional competencies and outcomes of the educational and scientific programs.

At the faculty, attention is paid to holding conferences and seminars of various levels. Such events are a classic form of providing opportunities for young scientists to test the results of their research, present in the scientific community through speeches, and expand the boundaries of scientific communication. An important area that ensures the combination of training with scientific research during the implementation of the Educational Program (EP) is the development of scientific research topics, the development and implementation of research projects within the framework of grant funding.

Participation in the work of the Scientific Society of Students and Postgraduates of the Faculty and the Council of Young Scientists contributes to the development of scientific interests of applicants for higher education.

Along with the adherence to principles of combining education with scientific research, the principles of student-centered learning, academic freedom, in particular in the choice of research topics, scientific supervisors, important attention is paid to the practices of observing academic integrity in the scientific activities of graduate students and their supervisors, teachers.

Keywords: *educational-scientific program, institution of higher education, scientific activity, graduate (post-graduate) student, guarantor, scientific supervisor.*

Постановка проблеми. Згідно із Законом України «Про вищу освіту» з 2014 р. в Україні розпочався новий етап у підготовці наукових та науково-педагогічних кадрів. Із прийняттям Постанови КМУ щодо затвердження «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)» (2016) у кожному закладі вищої освіти (ЗВО) та науковій установі вже накопичено значний досвід реалізації освітньо-наукових програм за третім (освітньо-науковим) рівнем вищої освіти.

Саме цей рівень вищої освіти, який відповідає 8 рівню Національної рамки кваліфікацій та третьому циклу вищої освіти Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти [7], передбачає оволодіння концептуальними та методологічними знаннями в галузі, формування вмінь ведення ґрунтовного наукового дослідження з дотриманням належної академічної доброчесності, прагнення до постійного саморозвитку та самовдосконалення. Саме дослідницькі компетентності (усне та письмове представлення результатів власного наукового дослідження, управління науковими проєктами та / або укладання пропозицій щодо фінансування наукових досліджень, реєстрація прав інтелектуальної власності тощо) виокремлюються серед загальнофілософських, мовних і спеціальних, визначених Порядком 2016 року.

Звернемося до Зальцбурзьких принципів, які у 2005 році були встановлені в Болонському процесі основою реформ докторської освіти. Відповідно до першого Зальцбурзького принципу, мета докторської освіти полягає в тому, щоб культивувати дослідницький настрій, виховувати гнучкість думки, творчість та інтелектуальну автономію за допомогою оригінального, конкретного дослідницького проєкту. Саме дослідницька практика формує таке мислення [9].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Науково-дослідницька діяльність як чинник формування професійної мобільності сучасного фахівця є темою для рефлексії колективу науковців під керівництвом О. Повідайчик. Ним визначено, що науково-дослідницька діяльність – це практика здобуття нових науково обґрунтованих знань, спрямованих на планомірну зміну соціальної дійсності, яка реалізується в логічній послідовності через застосування відповідних форм і методів наукового пізнання.

У 2016 р. вийшла колективна монографія «Концепція та методологія реалізації науково-дослідницької діяльності суб'єктів навчально-виховного процесу університетів» [3], у якій розкрито сутність і етапи формування освітнього середовища університетів, орієнтованого на дослідження, форми організації та механізми управління науковою діяльністю суб'єктів освітнього процесу університетів, основні складові розвитку дослідницької компетентності, теоретичні основи забезпечення якості докторської підготовки, методологію реалізації викладання на основі досліджень, підходи до дослідницької підготовки в зарубіжних країнах, основні механізми розвитку кар'єри дослідника в системі вищої освіти, форми апробації концепції реалізації науково-дослідницької діяльності здобувачів вищої освіти на магістерському рівні. Заслуговує на увагу дисертаційне дослідження В. Меньяло, у якому авторка запропонувала теоретико-методичне обґрунтування та розв'язання наукової проблеми підготовки майбутніх докторів філософії до дослідницько-інноваційної діяльності під час їх навчання в аспірантурі.

Потребує узагальнення практичного досвіду ЗВО України щодо створення організаційних та технологічних умов для формування дослідницьких компетентностей у PhD-здобувачів, що і є **метою** цієї розвідки.

Виклад основного матеріалу. Аналіз відомостей самооцінювання освітньо-наукових програм, які реалізують у ЗВО України, дає змогу з'ясувати змістові засади імплементації дослідницької компоненти в підготовці докторів філософії.

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА

ДОСЛІДНИЦЬКА СКЛАДОВА В PhD-ПРОГРАМАХ У ЗВО УКРАЇНИ

Назва ЗВО	Назва ОНП	Мета ОНП	Освітні компоненти	Заходи дослідницького характеру
Київський національний університет імені Тараса Шевченка https://cutt.ly/oKWlyCP	Освітні, педагогічні науки	Підготовка фахівців, інтегрованих у європейський та світовий науково-освітній простір, здатних до самостійної науково-дослідницької, науково-організаційної, педагогічно-організаційної та практичної діяльності в галузі освіти, культури, викладацької роботи в ЗВО	«Методологія науково-педагогічних досліджень (англійською мовою)»	Розробка кафедральних наукових тем, підготовка колективних монографій, участь у конференціях різного рівня; діяльність Наукового товариства студентів і аспірантів, Ради молодих учених
	Психологія	Підготовка висококваліфікованого, конкурентоспроможного, інтегрованого у світовий науково-освітній простір фахівця зі ступенем доктора філософії в галузі соціальних та поведінкових наук за спеціальністю «Психологія», здатного до самостійної науково-дослідницької, науково-організаційної та практичної діяльності в галузі теоретичної, прикладної та практичної психології, а також викладацької роботи у ЗВО.	«Методологія дисертаційного дослідження з психології»	3

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА

	Соціальна робота	Підготовка висококваліфікованих науковців, здатних розв'язувати комплексні проблеми в галузі соціальної роботи на основі глибокого переосмислення наявних знань та професійної практики, а також продукування інноваційних технологій у соціальній сфері, орієнтованих на підвищення соціального благополуччя, якості життя населення і результативності соціальної політики в умовах швидкозмінного соціального середовища	«Методологія дисертаційного дослідження з соціальної роботи»	
Київський університет імені Бориса Грінченка https://cutt.ly/YKWIoVJ	Освітні, педагогічні науки	Забезпечення освітньо-наукової підготовки здобувачів вищої освіти у галузі знань Освіта, яка передбачає розвиток їх наукового мислення, дослідницької компетентності, здатності до самостійної науково-дослідницької діяльності й реалізації теми наукового дослідження; створення умов для продукування здобувачами нових знань, інноваційних ідей, їх імплементації в наукових установах і ЗВО та професійної самореалізації здобувачів.	«Розвиток наукової галузі» «Науково-дослідна інфраструктура в галузі»	Організація гостьових лекцій за участі колег чи відомих наукових експертів у тій чи іншій сфері з метою публічного обговорення на лекційному занятті зі здобувачами важливих аспектів досліджень; залучення аспірантів до участі в наукових проектах, наукових спільнотах, інтернет-форумах і дискусіях для обговорення та опрацювання важливих наукових питань.

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА

	Психологія	Забезпечення освітньо-наукової підготовки дослідників у сфері психології, що передбачає сприяння їх особистісно-професійному розвитку засобами вдосконалення академічних і спеціальних здібностей, розкриття творчого потенціалу, успішну реалізацію наукового дослідження, його презентацію та використання результатів у прикладних умовах; створює умови для розвитку наукового мислення, дослідницької компетентності та самореалізації здобувачів; стимулює напрацювання нових інноваційних ідей і проєктів.	«Філософія і методологія наукової діяльності» «Стратегії наукових досліджень» «Розвиток наукової галузі» «Науково-дослідна інфраструктура»	Участь у наукових проєктах, наукових спільнотах, інтернет-форумах і дискусіях для обговорення та опрацювання важливих наукових питань, презентації наукових доповідей на конференціях, належного оформлення документів для отримання дослідницьких грантів.
	Соціальна робота	Підготовка дослідників у галузі соціальної роботи, що передбачає успішну реалізацію ними наукового дослідження, створює умови для розвитку в них наукового мислення, дослідницької компетентності та їхньої самореалізації, стимулює дослідників до інновацій у науковій та професійній діяльності.	«Філософія і методологія наукової діяльності» «Стратегії наукових досліджень» «Науково-дослідна інфраструктура в галузі» «Методологія	Організація гостьових лекцій за участі колег чи наукових експертів у тій чи тій сфері з метою обговорення важливих аспектів досліджень; використання на заняттях спеціальних відеоматеріалів, презентацій, інших матеріалів, завчасно зібраних і підготовлених, які стосуються

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА

			досліджень у соціальній роботі»	досліджуваних проблем і відображають погляди авторитетних учених; залучення останніх результатів наукових досліджень для їх опрацювання і обговорення на лекційних та практичних заняттях; розробка спеціального пакета наукових завдань для планування і проведення різного роду наукових експериментів, написання рецензій, презентації наукових доповідей на конференціях, належного оформлення документів для отримання дослідницьких грантів тощо; залучення аспірантів до участі в наукових проєктах та наукових спільнотах для обговорення важливих наукових питань.
Харківський національний педагогічний	Освітні, педагогічні науки	Формування майбутнього дослідника як громадянина, патріота, носія культури,	«Розвиток світової та вітчизняної педагогічної	Участь у діяльності науково-методичних лабораторій та Ради

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА

<p>університет імені Г. Сковороди</p> <p>https://cutt.ly/1KWlIgzX</p>		<p>висококваліфікованого, конкурентоспроможного, інтегрованого до міжнародної академічної спільноти фахівця, здатного провадити дослідницько-інноваційну й професійно-педагогічну діяльність у галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, генерувати нові ідеї в зазначеній галузі.</p>	<p>думки»</p> <p>«Методологія науково-педагогічного дослідження та презентація його результатів»</p> <p>«Інновації в освіті»</p>	<p>молодих учених, презентація поточних результатів власних досліджень, участь у науково-практичних конференціях; залучення до написання кількох випусків міжнародної колективної монографії.</p>
	<p>Психологія</p>	<p>Підготовка фахівців з психології, обізнаних у природі психічних явищ, інструментально-озброєних методами їх наукового дослідження, здатних розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності у сфері психології, що передбачає глибоке переосмислення наявних і творення нових систем знань та/або професійних практик.</p>	<p>«Методологія наукових психологічних досліджень»</p>	<p>Участь у заходах з освітньої, наукової, науково-дослідної діяльності, зокрема публікації у фахових виданнях, збірниках наукових праць і матеріалах конференцій; у роботі науково-практичного гуртка кафедри психології та «Науково-практичного товариства докторантів-психологів»; залучення до збору та обробки інформації для реалізації науково-дослідної, госпдоговірної тематики, проведення психологічних досліджень.</p>

В. Меньяло визначає дослідницьку діяльність як пізнавальну творчу діяльність, що розгортається за структурою наукового дослідження і спрямована на відтворення наявної та отримання нової інформації, а під дослідницько-інноваційною діяльністю докторів філософії розуміє комплексну діяльність, спрямовану на створення, освоєння та поширення нових знань з метою вирішення природничих і суспільних проблем, результатом якої залежно від рівня обробки нових знань є науково-інформаційний (публікації, звіти, дисертації), науково-інноваційний (технології, моделі, проєкти) або інноваційний (товари та послуги) продукти [5].

Згідно з нормативними вимогами основними завданнями дослідницької діяльності PhD-здобувачів є розробка й реалізація дослідницьких проєктів; участь у грантових програмах і конкурсах наукових проєктів вітчизняного і міжнародного рівнів; подання заявок на отримання свідоцтв авторського права; публікація результатів наукових досліджень у наукових фахових виданнях України або зарубіжних країн, зокрема тих, що входять до міжнародних наукометричних баз даних Scopus або Web of Science; участь у міжнародних і вітчизняних наукових конференціях; участь у програмах із міжнародної академічної мобільності; дотримання принципів академічної доброчесності [5].

Відповідно до змісту освітньо-наукових програм та навчальних планів підготовка докторів філософії включає теоретичне навчання, практичну підготовку, проведення власного наукового дослідження, а також передбачає залучення аспірантів до дослідницької діяльності в ЗВО та створення сприятливих умов для її реалізації.

Наукове середовище ЗВО формують якісний кадровий потенціал науково-педагогічних працівників та наукових керівників, належна матеріально-технічна база, інформаційно-комунікаційні технології, відповідна наукова інфраструктура, кваліфікований супровід та консультування, система мотивації та заохочення здобувачів до інноваційної дослідницької діяльності.

Забезпечення сприятливого середовища для реалізації докторської освіти є одним із Зальцбургських принципів. Створити структури – означає взяти на себе інституційну відповідальність за навчання через дослідження, як це визначено другим Зальцбургським принципом. Докторська освіта – це індивідуальний шлях; структури повинні підтримувати індивідуальний розвиток, а не створювати однорідність чи передбачуваність. Мета структурування докторської освіти має полягати в тому, щоб забезпечити різноманітні та інклюзивні дослідницькі середовища високої якості як основи докторської освіти.

Заслуговує на увагу твердження О. Ярошенко, що під впливом освітнього середовища університету у здобувача з'являється бажання займатись науково-дослідницькою діяльністю, відбувається формування його готовності до наукового пошуку. Освітнє середовище має значення для ціннісного ставлення студентів до науки як до рушія прогресу. У ньому одержують визнання досягнуті здобувачами вищої освіти наукові результати [3].

На факультеті соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини реалізують три освітньо-наукові програми зі спеціальностей «231 Соціальна робота» (гарант – проф. Н. М. Коляда), «053 Психологія» (гарант – проф. О. Д. Сафін), «011 Освітні, педагогічні науки» (гарант – проф. О. М. Коберник).

Здобувачі вищої освіти за кожною освітньо-науковою програмою долучаються до *роботи наукових структурних підрозділів* факультету: Науково-дослідного центру педагогічного краєзнавства подвійного підпорядкування НАПН та МОН України (директор – проф. Н. М. Коляда); науково-дослідних лабораторій Науково-дослідна лабораторія «Педагогічне краєзнавство Черкащини» (керівник – проф. Н. М. Коляда); Науково-дослідна лабораторія педагогічної компетентності (керівник – доц. В. В. Бойченко), «Удосконалення майстерності майбутнього психолога імені Анни Іванівни Кагальняк» (керівник – доц. С. Ю. Діхтяренко); науково-практичних центрів: Центр соціально-освітньої інтеграції та інклюзивного реабілітаційно-соціального туризму «Без бар'єрів» (керівник – викладач кафедри психології К. О. Чупіна); Центр психологічного діагностування та тренінгових технологій «Інсайт» (керівник – викладач кафедри психології О. Р. Поліщук); Науково-практичний центр родинного виховання (керівник – к. пед. наук, доц. В. М. Полехіна); Гендерний центр (керівник – д. пед. н., доц. О. О. Кравченко); Молодіжний центр «START» (керівник – к. пед. н., доц. Н. В. Левченко); Школа передового досвіду «Школа соціальних знань» (керівник – к. пед. н., доц. Г. В. Бондаренко); освітньо-наукова лабораторія «Цифровізація соціального обслуговування та психологічного консультування» (керівник – доктор філософії М. О. Скочко).

Залучення аспірантів до такої наукової інфраструктури забезпечує як здійснення науково-дослідницьких розвідок, так і організацію освітнього процесу з формування фахових компетентностей та програмних результатів навчання за ОНП. Тематика дисертаційних досліджень відповідає змісту і завданням цих наукових структурних підрозділів, що дає змогу підсилити унікальність ОНП та забезпечити відповідність наукового середовища студентоцентрованому підходу професійної підготовки.

На факультеті значну увагу приділяють *проведенню різного рівня конференцій та семінарів*. Кафедри факультету постійно організовують міжнародні науково-практичні конференції спільно із зарубіжними співorganizаторами, всеукраїнські науково-практичні конференції, всеукраїнські науково-методичні семінари тощо, зокрема: Міжнародну науково-практичну конференцію «Сучасні проблеми обдарованості особистості» (20–21 травня 2021 р.); II Всеукраїнський науково-практичний онлайн-симпозіум з «Інклюзивно-реабілітаційно-соціального туризму» з міжнародною участю (27 травня 2021 р.); Всеукраїнську науково-практичну конференцію «Актуальні проблеми підготовки фахівців соціальної сфери» (22 квітня 2021 р.); Всеукраїнську науково-практичну конференцію «Актуальні проблеми соціальної педагогіки та соціальної роботи» (12 жовтня 2021 р.); Всеукраїнську науково-практичну конференцію з міжнародною участю «Просоціальна особистість у гендерному вимірі: теоретико-методологічні та прикладні аспекти» (31 травня 2021 р.).

Такі заходи є класичною формою надання можливостей молодим ученим апробувати результати своїх досліджень, презентувати в науковому колі під час виступів, розширювати межі наукової комунікації.

Важливим напрямом, що забезпечує поєднання навчання і наукових досліджень під час реалізації ОП, є *розробка науково-дослідних тем*, які фінансують із державного бюджету, та госпдоговірних тем тощо. Молоді вчені факультету виконують науково-дослідну тему «Соціально-психологічна реабілітація дітей та

молоді з особливими освітніми потребами засобами інклюзивного туризму» (державний реєстраційний номер 0119U103978). Це дозволяє розширити межі наукових досліджень аспірантів та долучитися до розробки нових актуальних тем, які відповідають пріоритетним напрямам наукового розвитку.

На сьогодні виокремлюється перспективний напрям активностей аспірантів – це *розробка і реалізація дослідницьких проєктів у межах грантового фінансування* вітчизняних і міжнародних донорів. Успішними практиками є проєкти: «Вчимося разом чути та долати соціальну ізоляцію» за підтримки Британської ради в Україні; «Культурно-рекреаційно-туристична Черкащина: інклюзивно-соціальна 3D-карта» за фінансової підтримки Українського культурного фонду; «Соціальна інклюзія дистанційного освітнього процесу» із закладами освіти та інклюзивно-ресурсними центрами Черкаської, Кіровоградської та Одеської областей.

Крім того, аспіранти за результатами проведених досліджень надають *наукові послуги*: розроблено навчально-методичне забезпечення діяльності інклюзивного табору на замовлення Управління праці та соціального захисту населення Уманської міської ради; навчально-методичне забезпечення підготовки фахівців за професією 5133 Супроводжувач осіб з інвалідністю на замовлення Київського міського центру соціальної, професійної та трудової реабілітації інвалідів; науково-теоретичні основи технології соціально-психологічної реабілітації дітей з особливими освітніми потребами засобами каністерапії на замовлення Клубу собаківництва Товариства сприяння обороні України.

Відповідно до запиту Науково-дослідного інституту праці і зайнятості населення (лист № 73\05 від 22.02.2021 р.) співробітники є в складі робочих груп з розробки професійних стандартів за професіями соціальної сфери, а саме: Професійного стандарту для професії «2351.2 Методист навчально-методичної роботи з надання соціальних послуг»; Професійного стандарту для професії «2340 Вихователь соціальний по роботі з дітьми з інвалідністю».

У межах підготовки здобувачів вищої освіти за третім (освітньо-науковим) рівнем вищої освіти, а саме згідно з 10 критерієм «Навчання через дослідження» актуалізують *діяльність наукові школи*. На факультеті їх функціонує 5: наукова школа доктора педагогічних наук, професора Олександра Миколайовича Коберника «Теорія, історія і практика застосування проєктної технології у середній та вищій школі»; наукова школа доктора педагогічних наук, професора Тетяни Дмитрівни Кочубей «Актуальні проблеми освіти і виховання: історія, сучасність, перспективи»; наукова школа доктора педагогічних наук, професора Наталії Миколаївни Коляди «Актуальні проблеми соціального виховання в теорії та історії педагогіки»; наукова школа доктора психологічних наук, професора Олександра Джамільовича Сафіна «Майбутній практичний психолог як активний суб'єкт психологічної практики»; наукова школа доктора педагогічних наук, професора Оксани Олексіївни Кравченко «Актуальні проблеми соціальної роботи в громаді: історія, теорія, практика».

Розвитку наукових інтересів здобувачів вищої освіти сприяє участь у роботі *Наукового товариства студентів та аспірантів факультету*. За ініціативи Товариства постійно відбуваються студентські наукові конференції: Всеукраїнська студентська науково-практична онлайн-конференція «Дистанційне навчання у закладі вищої освіти в умовах пандемії: виклики сучасності» (30

березня 2021 р.); Всеукраїнська студентська науково-практична онлайн-конференція «Актуальні питання професійної діяльності соціального працівника та психолога в сучасному світі» (28 жовтня 2021 р.). У 2022 р Товариство запропонувало провести Міждисциплінарний PhD колоквиум з проблем підготовки докторів філософії в Україні та за кордоном.

На факультеті діє *Рада молодих науковців*, яка ініціює та організовує різні форми наукової діяльності. До складу ради входить 24 молоді вчені, серед яких 2 доктори наук, 13 – кандидатів наук та 9 учених без наукового ступеня.

Участь у таких об'єднаннях здобувачів вищої освіти дозволяє сформувати навички науково-дослідницької діяльності. Погоджуємося із твердженням українських дослідників, що під час наукового пошуку розвиваються відповідальність, організованість, культура виконання наукового дослідження та презентації результатів, а також наукова етика. Зазначені компоненти впливають на формування загальнокультурних і професійних компетенцій [6].

З метою розширення академічних зв'язків та можливості спілкування із ученими інших ЗВО практикується проведення *гостьових лекцій* з актуальних питань галузей знань, які відповідають профілям освітньо-наукових програм у межах діяльності Ради роботодавців факультету, до складу якої входять співробітники науково-дослідних установ.

Відповідно до внутрішньої системи забезпечення якості вищої освіти постійно *вивчається думка учасників освітнього процесу*.

Проаналізуємо результати анонімних опитувань аспірантів [9]. На запитання щодо задоволеності навчанням за обраною освітньо-науковою програмою фактично всі учасники дали позитивні відповіді, зокрема про відповідність змісту освітньо-наукової програми і наукових інтересів аспіранта; забезпечення повноцінної підготовки до дослідницької діяльності в ЗВО за спеціальністю; організацію наукових заходів професійного спрямування (конференцій, семінарів, тренінгів, лекторіїв, зустрічей тощо); забезпечення можливості проведення й апробації результатів наукових досліджень відповідно до тематики; надання доступу до використання лабораторій і обладнання; залучення аспірантів до організації та участі в наукових заходах тощо.

З-поміж пропозицій, наданих аспірантами, – продовжувати позитивну практику інформаційно-консультаційного супроводу здобувачів ступеня доктора філософії, зокрема в реалізації дослідницької складової освітньо-наукової програми.

Результати опитувань наукових керівників здобувачів ступеня доктора філософії, розробників освітньо-наукових програм також засвідчили якісний стан реалізації наукової складової. З-поміж побажань для подальшого розвитку – постійне оновлення змісту наукової складової ОНП, а саме тематики наукових досліджень аспірантів відповідно до напрямів діяльності науково-дослідницьких структур, сучасних потреб освіти і науки, місії та стратегії університету.

Загалом результати опитування свідчать, що дослідницька діяльність є вагомим складовим елементом підготовки майбутнього дослідника і задовольняє здобувачів формами роботи, відповідним навчально-методичним супроводом та консультативною допомогою.

Поряд із дотриманням принципів поєднання навчання з науковими дослідженнями, принципами студентоцентрованого навчання, академічної

свободи, зокрема у виборі тематики наукових досліджень, наукових керівників, важливу увагу надають практикам *дотримання академічної доброчесності* в науковій діяльності аспірантів та їхніх наукових керівників, викладачів. З цією метою на факультеті створена Група сприяння академічній доброчесності та постійно проводять заходи, що популяризують нетерпимість до проявів плагиату та недоброчесних практик.

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок. Отже, дослідницька діяльність здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти є різноаспектною. Насамперед вона передбачає проведення власного оригінального наукового дослідження та включає різні види активностей дослідницького характеру в умовах закладу вищої освіти із наявною системою заходів та відповідним науковим середовищем. Визначальними у цьому є інтереси і наміри здобувачів, можливості для формування їхньої індивідуальної освітньої траєкторії, рівень самостійності та доступності ресурсів закладу вищої освіти. Саме дослідницька спрямованість насичує зміст усіх навчальних дисциплін та виробничих практик.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бреус Ю., Колісник Л., Меньяло В., Ніколаєв Є. Здобутки і виклики експерименту з присудження наукового ступеня доктора філософії : аналітичний звіт. Київ : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2021. 84 с.
2. Закон України «Про вищу освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата запиту: 23.04.2022).
3. Концепція та методологія реалізації науково-дослідницької діяльності суб'єктів навчально-виховного процесу університетів : монографія / О. І. Бульвінська, Н. О. Дівінська, Н. О. Дяченко та ін. ; за ред. О. Г. Ярошенко. Київ : Інститут вищої освіти НАПН України, 2016. 178 с.
4. Кравченко О., Коляда Н. Підготовка PhD здобувачів до управління науковими проектами: з досвіду реалізації ОНП «Соціальна робота». *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2021. Випуск 2 (7). С. 322–331.
5. Меньяло В. І. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх докторів філософії до дослідницько-інноваційної діяльності : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2020. 43 с.
6. Повідайчик О. С. Науково-дослідницька діяльність як чинник формування професійної мобільності сучасного фахівця. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота* : зб. наук. праць / гол. ред. І. Кузьма. Ужгород : Говерла, 2021. Вип. 1 (48). С. 338–342.
7. Постанова КМУ «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF#Text> (дата запиту: 21.03.2022).
8. Постанова КМУ «Про затвердження порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/261-2016-%D0%BF#Text> (дата запиту: 12.03.2022).
9. Факультет соціальної та психологічної освіти: офіційний сайт. URL: <https://fspu.udpu.edu.ua/> (дата запиту: 02.05.2022).

REFERENCES

1. Breus Yu., Kolisnyk L., Meniailo V., Nikolaiev. Zdobutky i vyklyky eksperymentu z prysudzhennia naukovooho stupenia doktora filosofii : analitychnyi zvit. Kyiv: Kyivskiy universytet imeni Borysa Hrinchenka, 2021. 84 s.
10. Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu» (2014). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (data zapytu: 23.04.2022).

3. Kontsepsiia ta metodolohiia realizatsii naukovo-doslidnytskoi diialnosti sub'iektiv navchalno-vykhovnoho protsesu universytetiv : monohrafiia / O. I. Bulvinska, N. O. Divinska, N. O. Diachenko ta in. ; za red. O. H. Yaroshenko. Kyiv : Instytut vyshchoi osvity NAPN Ukrainy, 2016. 178 s.
4. Kravchenko O., Koliada N. Pidhotovka PhD zdobuvachiv do upravlinnia naukovykh proiektamy: z dosvidu realizatsii ONP «Sotsialna robota». Sotsialna robota ta sotsialna osvita. 2021. Vypusk 2 (7). S. 322-331.
5. Meniailo V. I. Teoretychni i metodychni zasady pidhotovky maibutnikh doktoriv filosofii do doslidnytsko-innovatsiinoi diialnosti : avtoref. dys. ... d-ra ped. nauk : 13.00.04 / Zaporizkyi natsionalnyi universytet, 2020. 43 s.
6. Povidaichyk O. S. Naukovo-doslidnytska diialnist yak chynnyk formuvannia profesiinoi mobilnosti suchasnoho fakhivtsia. Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriia: Pedagogika. Sotsialna robota: zb. nauk. prats / hol. red. I. Kuzma. Uzhhorod : Hoverla, 2021. Vyp. 1 (48). S. 338 – 342.
7. Postanova KМУ «Pro zatverdzhennia Natsionalnoi ramky kvalifikatsii» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF#Text> (data zapytu: 21.03.2022).
8. Postanova KМУ «Pro zatverdzhennia poriadku pidhotovky zdobuvachiv vyshchoi osvity stupenia doktora filosofii ta doktora nauk u zakladakh vyshchoi osvity (naukovykh ustanovakh)» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/261-2016-%D0%BF#Text> (data zapytu: 12.03.2022).
9. Fakultet sotsialnoi ta psykhologichnoi osvity: ofitsiinyi sait. URL: <https://fspu.udpu.edu.ua/> (data zapytu: 02.05.2022).

КРАЩІ ПРАКТИКИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

УДК 364-786-053.5-053.6-056.26:338.48-2-056.26

НАУКОВО-ДОСЛІДНА ТЕМА

«СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ ЗАСОБАМИ ІНКЛЮЗИВНОГО ТУРИЗМУ»: ДАЙДЖЕСТ ПОДІЙ І ЗАХОДІВ

**Укладачі: Кравченко Оксана, Молоченко Інна, Чупіна Катерина,
Міщенко Марина, Резніченко Ірина., Левченко Наталія, Скочко Максим,
Песоцька Юлія, Поліщук Олена, Салата Назар, Коляда Назарій.**

В огляді висвітлено дайджест подій і заходів, що відбулися на базі Уманського державного педагогічного університету у межах розробки науково-дослідної теми «Соціально-психологічна реабілітація дітей та молоді з особливими освітніми потребами засобами інклюзивного туризму» за участі науково-педагогічних працівників, аспірантів, магістрів та студентів протягом першого півріччя 2021 року.

Над розробкою цієї тематики працюють члени Центру соціально-освітньої інтеграції та інклюзивного реабілітаційно-соціального туризму «Без бар'єрів» Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. Мета діяльності Центру – консолідація зусиль відповідних структурних підрозділів університету, залучених органів виконавчої влади та громадських організацій, що спрямовані на соціально-педагогічну та психологічну підтримку осіб з особливими освітніми потребами в їхній адаптації до студентського та педагогічного колективу, інтеграції в освітнє та соціальне середовище.

Ключові слова: соціально-психологічна реабілітація, діти і молодь з особливими освітніми потребами, інклюзивний туризм, науково-дослідна робота.

RESEARCH TOPIC

«SOCIAL-PSYCHOLOGICAL REHABILITATION OF CHILDREN AND YOUTH WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS OF INCLUSIVE TOURISM»: DIGEST OF EVENTS AND ACTIVITIES

The review covers a digest of events and activities that took place on the basis of Uman State Pedagogical University in the development of research topic «Socio-psychological rehabilitation of children and youth with special educational needs through inclusive tourism» with the participation of researchers, graduate students, masters and students during the first half of 2021.

Members of the Center for Social and Educational Integration and Inclusive Rehabilitation and Social Tourism «Without Barriers» of Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University are working on the development of this topic. The purpose of the Center is to consolidate the efforts of relevant departments of the university, executive bodies and NGOs aimed at socio-pedagogical and psychological support of people with special educational needs in their adaptation to the student and teaching staff, integration into the educational and social environment.

Keywords: social and psychological rehabilitation, children and youth with special educational needs, inclusive tourism, research work.

З-поміж викликів сьогодення заслуговує на увагу проблема забезпечення рівних прав і можливостей для людей з інвалідністю у всіх сферах життєдіяльності. Для факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини пріоритет – створення умов та розробка дієвих технологій для здобуття освіти молоддю з

особливими освітніми потребами, з урахуванням індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів задля успішної соціалізації та самореалізації.

Над розробкою цієї тематики працюють члени Центру соціально-освітньої інтеграції та інклюзивного реабілітаційно-соціального туризму «Без бар'єрів».

Мета діяльності Центру – консолідація зусиль відповідних структурних підрозділів університету, залучених органів виконавчої влади та громадських організацій, що спрямовані на соціально-педагогічну та психологічну підтримку осіб з особливими освітніми потребами в їхній адаптації до студентського та педагогічного колективу, інтеграції в освітнє та соціальне середовище.

На факультеті створено інклюзивні групи (відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах вищої освіти» від 10 липня 2019 року за № 635). Розроблено та затверджено «Положення про команду психолого-педагогічного супроводу студентів з особливими освітніми потребами в УДПУ імені Павла Тичини» задля функціонування міждисциплінарної команди фахівців.

З метою створення інклюзивного середовища в УДПУ імені Павла Тичини велику увагу приділено забезпеченню реалізації вимог щодо доступності до навчальних приміщень для осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення: згідно з вимогами будівельних норм та стандартів зроблено пандуси в усіх навчальних корпусах; облаштовано спеціалізовані санітарно-гігієнічні кімнати відповідності до вимог доступності та Універсального дизайну; закуплено парти для студентів-валізочників; придбано таблички шрифтом Брайля з назвою кожного факультету, кафедр, структурних підрозділів університету; закуплено абетки шрифтом Брайля для студентів – майбутніх психологів, соціальних працівників, педагогів – майбутніх фахівців, які готові працювати в умовах інклюзивної освіти; у читальних залах та комп'ютерних класах облаштовано клавіатури до комп'ютерів шрифтом Брайля для студентів із порушенням зору; для потреб Центру освітньої інтеграції та інклюзивного реабілітаційно-соціального туризму «Без бар'єрів» придбано географічні карти Європи шрифтом Брайля; у гуртожитках облаштовано пандуси і кімнати для студентів з інвалідністю.

Проблема соціально-психологічної реабілітації студентської молоді з інвалідністю є темою наукових досліджень співробітників Центру, і в цьому аспекті з 1 січня 2020 р. молоді науковці університету за фінансування Міністерства освіти і науки України розпочали розробку науково-дослідної теми: «Соціально-психологічна реабілітація дітей та молоді з особливими освітніми потребами засобами інклюзивного туризму» (державний реєстраційний номер: 0119U103978; напрям фінансування: фундаментальні дослідження). Мета роботи – розробити та апробувати систему соціально-психологічної реабілітації дітей та молоді з особливими освітніми потребами засобами інклюзивного туризму. Строки виконання: 2020–2022 рр.

В огляді висвітлено дайджест подій і заходів, що відбулися на базі Уманського державного педагогічного університету у межах розробки науково-дослідної теми «Соціально-психологічна реабілітація дітей та молоді з особливими освітніми потребами засобами інклюзивного туризму» за участі науково-педагогічних працівників, аспірантів, магістрів та студентів протягом першого півріччя 2021 року.

Регіональний науково-практичний семінар за темою «Соціальна інклюзія дистанційного освітнього процесу»

На факультеті соціальної та психологічної освіти 29 січня 2021 р. відбувся Регіональний науково-практичний семінар за темою «Соціальна інклюзія дистанційного освітнього процесу». Співorganizаторами семінару стали Український науково-методичний центр практичної психології і соціальної роботи НАПН України, відділ освіти Уманської міської ради, Інклюзивно-ресурсний центр Уманської міської ради.

Тематичні напрями роботи Семінару:

1. Організація освітнього процесу в умовах пандемії.
2. Психологічний супровід та соціально-педагогічний патронаж: виклики сучасності.
3. Робота інклюзивно-ресурсних центрів в умовах дистанційного навчання.
4. Шляхи поєднання дистанційного навчання з інклюзивним.

На пленарному засіданні виступили:

1. Панок Віталій Григорович, доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, директор Українського НМЦ практичної психології і соціальної роботи НАПН України. Тема виступу: «Психологічна служба в умовах освітніх реформ».

2. Чорна Світлана Олександрівна, головний спеціаліст відділу освіти Уманської міської ради. Тема виступу: «Організація дистанційного навчання в умовах пандемії для учнів закладів загальної середньої освіти м. Умані»

3. Мухарська Оксана Олегівна, практичний психолог Уманської загальноосвітньої школи I–III ступенів № 9. Тема виступу: «Досвід роботи психологічної служби в умовах карантину».

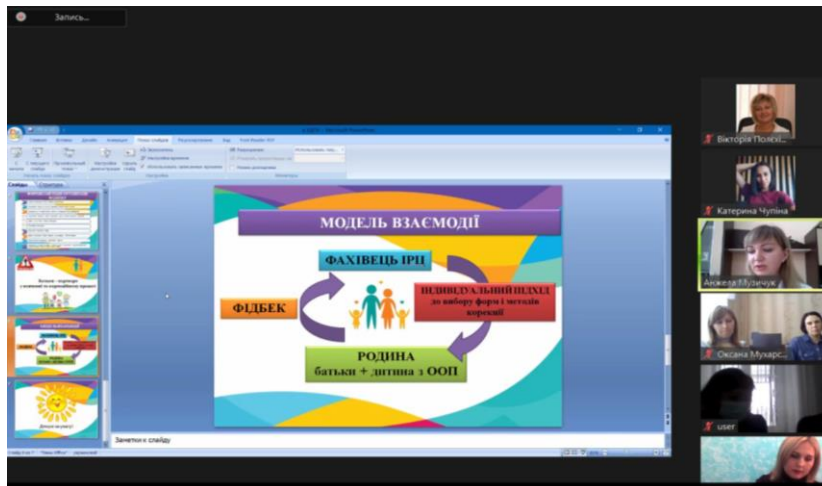
4. Косовська Тетяна Володимирівна, заступник директора з навчально-виховної роботи Уманського навчально-виховного комплексу «Загальноосвітня школа I–II ступенів № 6 – дошкільний навчальний заклад» Уманської міської ради Черкаської області. Тема виступу: «Реагування на випадки насильства над дітьми та протидія в умовах дистанційного навчання»

5. Музичук Анжела Віталіївна, директор комунальної установи «Інклюзивно-ресурсний центр» Уманської міської ради. Тема виступу: «Організація дистанційної форми корекційно-розвиткової роботи фахівцями інклюзивно-ресурсного центру».

6. Бобриньова Світлана Дмитрівна, практичний психолог Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. Тема виступу: «Психологічна підтримка студентів під час дистанційного навчання».

Регіональний семінар проводився як підсумок спільного проекту факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини і відділу освіти та інклюзивно-ресурсного центру Уманської міської ради за назвою «Соціальна інклюзія дистанційного освітнього процесу» у межах науково-дослідної теми «Соціально-психологічна реабілітація дітей та молоді з особливими освітніми потребами засобами інклюзивного туризму» (державний реєстраційний номер: 0119U103978).

Такий підхід забезпечує впровадження принципу зв'язку теорії і практики у виробленні загальних рекомендацій щодо здійснення дистанційного навчання в умовах пандемії, психологічного супроводу та соціально-педагогічного патронажу всіх учасників освітнього процесу.

Регіональний онлайн-семінар на тему «Соціальна робота в громаді: досвід Іваньківської ОТГ»

23 лютого викладачі кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи взяли участь у регіональному онлайн-семінарі на тему «Соціальна робота в громаді: досвід Іваньківської ОТГ».

Своїм досвідом ділились:

Грабова Наталія Миколаївна – адміністратор Центру надання адміністративних послуг Іваньківської ОТГ;

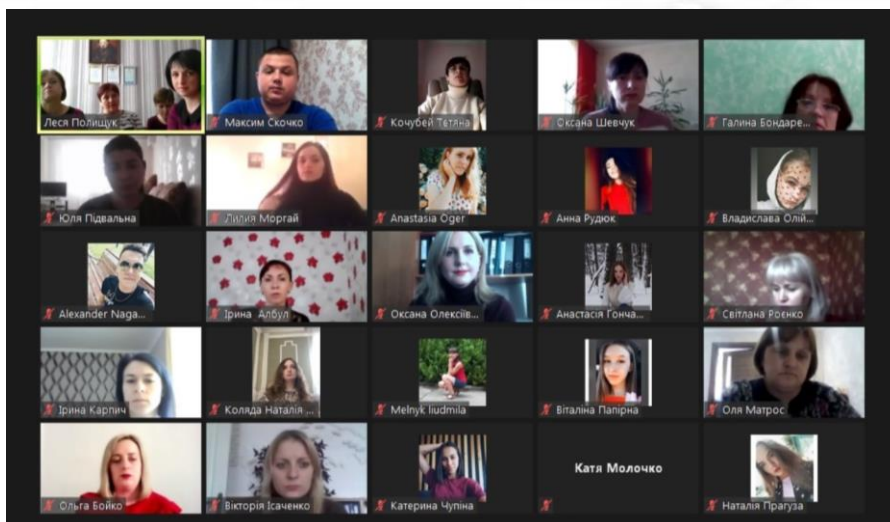
Бацай Наталія Вікторівна – начальник відділу соціального захисту Іваньківської ОТГ;

Дяченко Наталія Олексіївна – начальник Комунального закладу «Центр надання соціальних послуг» Іваньківської ОТГ;

Поліщук Леся Миколаївна – голова Іваньківської ОТГ.

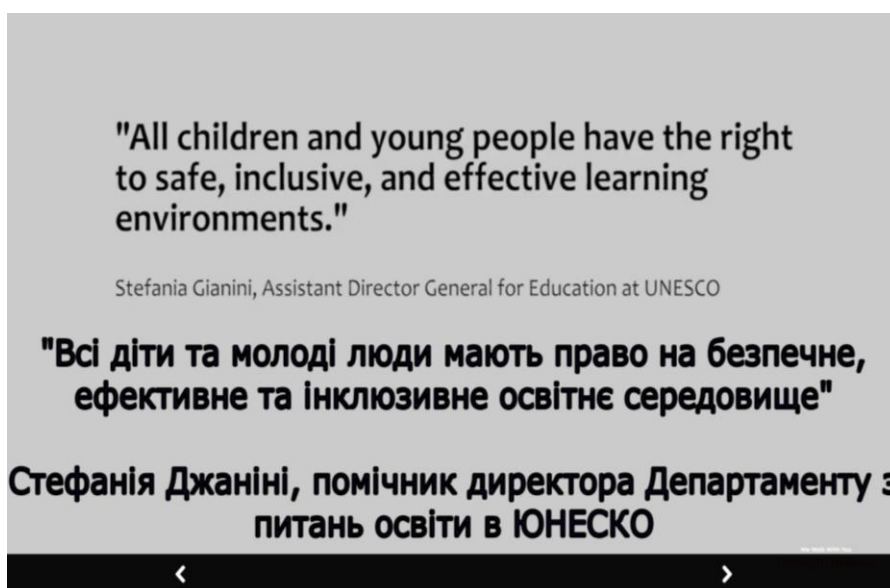
Представники Іваньківської об'єднаної територіальної громади ознайомили присутніх із досвідом надання адміністративних послуг у своїй громаді, про організацію діяльності центру надання соціальних послуг громади, про стратегію діяльності Іваньківської ОТГ.

Цей захід був спрямований на представлення практичного досвіду з надання соціального захисту вразливим категоріям населення в об'єднаних громадах.

Проект «Не мовчи» із протидії булінгу в закладах освіти

Реалізація проекту «Не мовчи» покликана привернути особливу увагу молодого покоління до масштабної проблеми цькування через інакшість. Учнівська молодь мала змогу обговорити пізнавальні відео з теми, поділитися думками про психологічний стан жертви цькування, а також отримати інформацію від представників правопорядку про характер відповідальності за дії, пов'язані з булінгом. У зв'язку з актуальними подіями особливого поширення набула специфічна форма кібербулінгу, яка зародилася в умовах ізоляції за дистанційного навчання. Проект реалізовано факультетом соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини за підтримки відділу у справах сім'ї та молоді Уманської міської ради, відділу освіти Уманської міської ради.

Участь у сесії ООН «Підтримка сільських громад через Civic Tech за часів коронавірусу»

18 березня 2021 р. відбувся паралельний онлайн-захід на Неурядовому форумі Комісії ООН зі становища жінок (65 сесія) у Нью-Йорку, (США). Тема заходу «Підтримка сільських громад через Civic Tech за часів коронавірусу». Організатор: Національна Рада Жінок України.

Модератором заходу була Катерина Левченко, Урядовий уповноважений з питань політики гендерної рівності в Україні, заступник голови Комісії з питань гендерної рівності Ради Європи

Вітальні слова виголосили: Посол Сергій Кислиця, Постійний представник України при ООН;

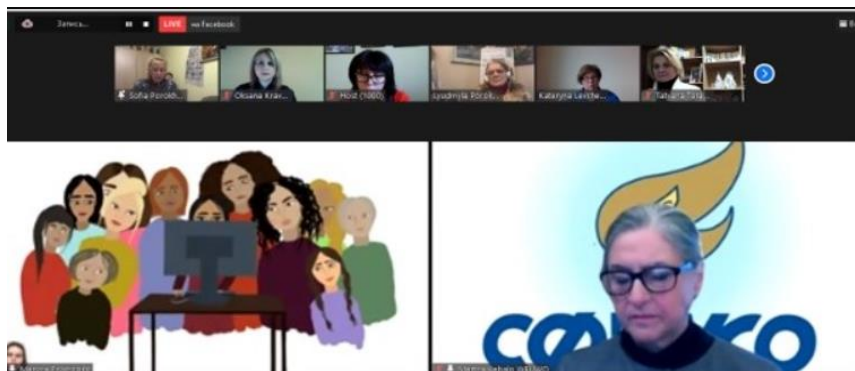
Еміне Джапарова, перший заступник Міністра закордонних справ України (відео-привітання);

Марта Кебало, головний представник WFUWO при ООН / ECOSOC, Світова Федерація Українських Жіночих Організацій.

Людмила Порожняк-Гановська, голова Національної Ради Жінок України.

Доповідачі заходу: Ольга Ревук, заступник Міністра Міністерства соціальної політики України. Тема виступу: «Діяльність уряду щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок та чоловіків»; Василь Бабич, Центр економічного оновлення. Тема виступу: «Цифрова доступність як умова гендерної рівності. Національна стратегія вільних бар'єрів (ТВС)»; Надія Комарова, Державний інститут сімейної та молодіжної політики. Тема виступу: «Цифрова робота для сільської молоді»; Наталія Гнатюк, президент Фонду сталого розвитку «Стара Волинь». Тема виступу: «Перспективи розвитку сільських територій в Україні шляхом підготовки та реалізації навчальної програми для організаторів громад»; Оксана Кравченко, декан факультету соціальної та психологічної освіти, професор Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. Тема виступу: «Підготовка майбутніх фахівців до роботи в громаді: досвід та перспективи»; Тетяна Тарасова, Інститут проблем освіти Національної академії педагогічних наук України. Тема виступу: «Адвокатська технологія в діяльності школи та об'єднаної територіальної громади»; Тетяна Коваль, директор публічної бібліотеки Вараської ОТГ. Тема виступу: «Бібліотечний простір доступний для всіх».

Почесно, що Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини – один із українських закладів вищої освіти, який був залучений до такого заходу і була змога поділитися досвідом підготовки фахівців до роботи в громаді, а також із цікавими проектами зі сталого розвитку та інклюзії.

Всеукраїнська науково-практична конференція «Профорієнтація серед учнівської молоді в умовах інклюзивної освіти»

14 квітня 2021 року на базі факультету соціальної та психологічної освіти відбулася Всеукраїнська науково-практична конференція «Профорієнтація серед учнівської молоді в умовах інклюзивної освіти».

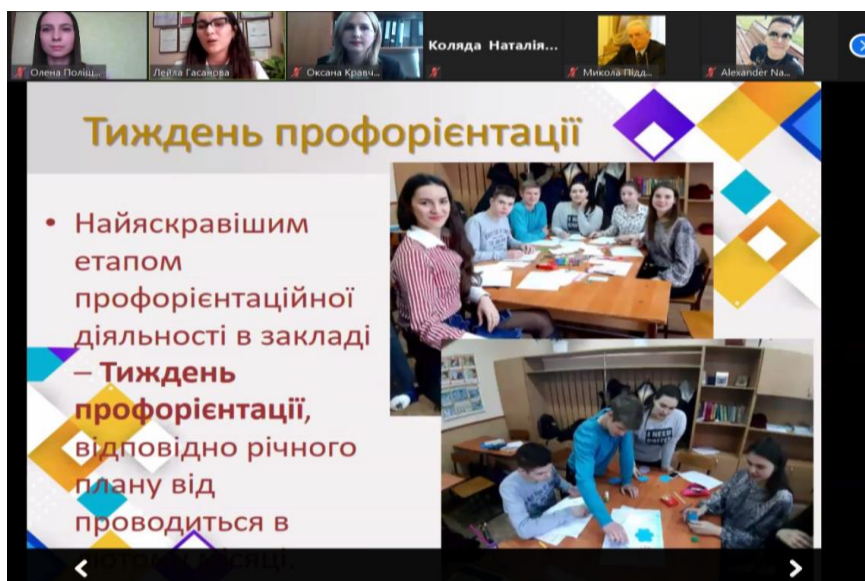
Співорганізатори конференції – представники Рівненського державного гуманітарного університету, Харківської гуманітарно-педагогічної академії та Інституту педагогіки Національної академії педагогічних наук України.

На конференції з доповіддю виступили:

Піддячий М. І. – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент Міжнародної Слов'янської Академії освіти імені Яна Амоса Коменського, головний науковий співробітник відділу профільного навчання Інституту педагогіки Національної академії педагогічних наук України. Тема виступу: «Стратегія професійної орієнтації учнівської молоді».

Гасанова Л. І. – психолог Одеського обласного центру громадського здоров'я, практичний психолог Крижанівського НВК «ЗОШ I–II ступенів – ліцей – ДНЗ» Фонтанської сільської ради Одеської області. Тема виступу: «Профорієнтаційна робота психолога серед учнівської молоді: досвід Крижанівського НВК «ЗОШ I–III ступенів – ліцей – ДНЗ» Фонтанської сільської ради Одеської області»;

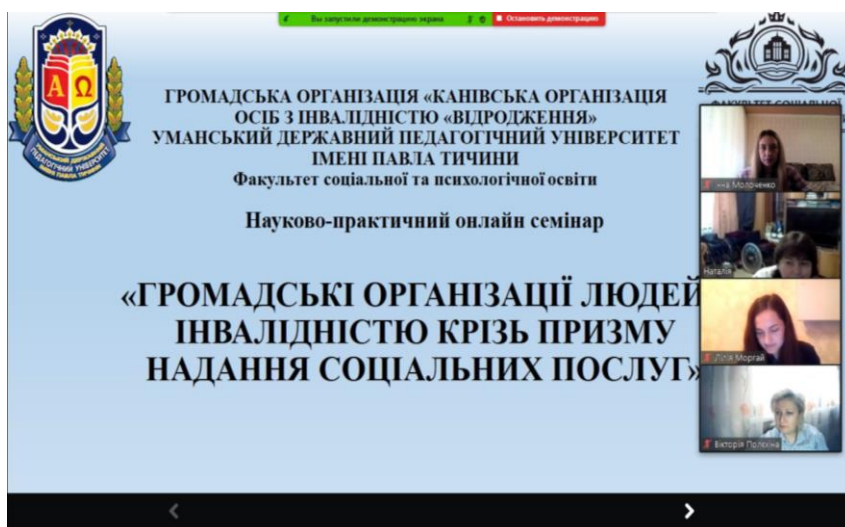
Поліщук О. Р. – аспірантка кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи, викладач-стажист кафедри психології, координатор Центру психологічного діагностування та тренінгових технологій «ІНСАЙТ» Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. Тема виступу: Досвід роботи Центру психологічного діагностування та тренінгових технологій «Інсайт».

Науково-практичний онлайн-семінар «Громадські організації людей з інвалідністю крізь призму надання соціальних послуг»

16 квітня 2021 року на базі факультету соціальної та психологічної освіти відбувся науково-практичний онлайн-семінар «Громадські організації людей з інвалідністю крізь призму надання соціальних послуг». Його мета – висвітлення досвіду надання соціальних послуг людям з інвалідністю на базі громадських організацій України, обговорення новітніх тенденцій, розв'язання проблем та труднощів на законодавчому рівні, пропагування кращого досвіду роботи та визначення шляхів його впровадження.

На семінарі виступила Капустян Н.І. – голова Громадської організації «Канівська організація осіб з інвалідністю «Відродження»». Вона висвітлила досвід роботи організації, яку представляла, також основні напрями та методи роботи цієї організації.

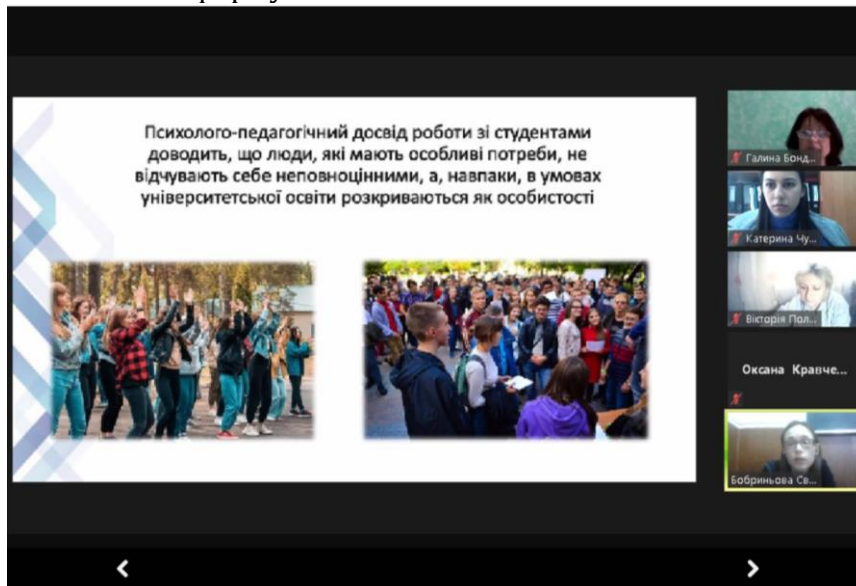
Засідання команди психолого-педагогічного супроводу студентів з ООП

Відповідно до «Положення про команду психолого-педагогічного супроводу студентів з особливими освітніми потребами УДПУ імені Павла Тичини», 16 квітня 2021 р. на факультеті відбулося засідання команди психолого-педагогічного супроводу студентів з ООП. На засіданні були присутні: декан факультету, д.пед.н., професор Кравченко Оксана Олексіївна; заступник декана з навчальної роботи, к.пед.н., доцент Бондаренко Галина Василівна; психолог університету Бобриньова Світлана Дмитрівна; координатор Центру соціально-освітньої інтеграції та інклюзивного реабілітаційно-соціального туризму «Без бар'єрів» Чупіна Катерина Олександрівна; куратори академічних груп: к. пед.н., доцент Полехіна Вікторія Миколаївна, к. пед.н., доцент Підвальна Юлія Василівна, к. пед.н., доцент Бойко Ольга Миколаївна, викладач кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Молоченко Інна Анатоліївна, студенти з ООП Свюкла Вікторія, Бондар Ольга та їхні батьки.

До порядку денного ухвалили такі питання:

- психологічний супровід студентів з ООП у період дистанційного навчання, основні види та форми роботи зі студентами з ООП, а також алгоритм розв'язання проблем, які виникають;

- перегляд та корегування індивідуальних навчальних планів студентів з ООП та виконання індивідуального навчального плану здобувачами освіти, що навчаються в інклюзивних групах;
- залучення здобувачів з ООП до позанавчальної діяльності у період дистанційного навчання та формування Soft Skills.

Участь у розробці професійних стандартів за професіями соціальної сфери

Відповідно до запиту Науково-дослідного інституту праці і зайнятості населення (лист за № 73\05 від 22.02.2021 р.) долучилися до участі у робочих групах з розробки професійних стандартів за професіями соціальної сфери, а саме: професійного стандарту для професії 2351.2 Методист навчально-методичної роботи з надання соціальних послуг; професійного стандарту для професії 2340 Вихователь соціальний по роботі з дітьми з інвалідністю. Розробка професійних стандартів здійснюється Науково-дослідним інститутом праці і зайнятості населення на замовлення Міністерства соціальної політики України з метою реалізації Плану заходів із упровадження Національної рамки кваліфікацій.

**Подяка за участь у реалізації проєкту
Міжнародний художній симпозиум-пленер осіб з інвалідністю
«Мистецтво без обмежень»**

Представники держбюджетної теми отримали подяку за участь у конкурсі історій про кращі спільні проєкти (практики співпраці) організацій громадянського суспільства та влади в рамках інформаційної кампанії «Громадянське суспільство та влада – кращі практики співпраці».

На конкурс було подано проєкт «Міжнародний художній симпозиум-пленер осіб з інвалідністю «Мистецтво без обмежень».

Проєкт реалізований у 2020 р. Управлінням праці та соціального захисту населення Уманської міської ради (начальник Г. М. Кучер) за фінансової підтримки Українського культурного фонду. Партнером проєкту став Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

Дні Кар'єри ЄС (м. Умань, 28–29 квітня 2021 року)

День Кар'єри ЄС реалізується в рамках проєкту «Інформаційна підтримка Мереж ЄС в Україні». День кар'єри є ініціативою, що фінансується Представництвом Європейського Союзу та виконується громадськими організаціями «Фундація «Відкрите суспільство» та ГО «Молодіжна Альтернатива». Додаткова інформація: <http://euroquiz.org.ua>. Факультет соціальної та психологічної освіти взяв участь в організації Тренінгу № 1 «Соціально-психологічні засади безбар'єрного спілкування у молодіжному середовищі» (<https://www.youtube.com/user/1930udpu>) та Панельної дискусії № 3 «Практичний досвід формування «Soft skills» у майбутніх спеціалістів» (<https://youtu.be/d0ZK9cW5gLg>).

II Всеукраїнський науково-практичний онлайн-симпозіум з інклюзивного реабілітаційно-соціального туризму

27 травня 2021 року відбувся II Всеукраїнський науково-практичний онлайн-симпозіум з інклюзивно реабілітаційно-соціального туризму з міжнародною участю.

З вітальним словом до учасників симпозіуму звернулися:

Скічко Олександр Олександрович – голова Черкаської ОДА, який наголосив на необхідності розвитку безбар'єрного середовища у Черкаській області;

Косенко Іван Семенович, почесний президент Асоціації інклюзивного реабілітаційно-соціального туризму – член-кореспондент Національної академії наук України, доктор біологічних наук, заслужений працівник культури України, повний кавалер 3-х ступенів ордена «За Заслуги» і ордена князя Ярослава Мудрого 5 ст. в 2021 р., лауреат Державної премії України в галузі архітектури. Зазначив, що Черкащина має унікальну історичну, природозаповідну, культурну спадщину та географічне розміщення в центрі держави. Згідно з «Програмою розвитку туризму в Черкаській області на 2021–2025 роки», на часі реалізація проєктів, необхідних для створення стійких уявлень про регіон та його позиціонування, збільшення кількості туристів та створення нових робочих місць у сфері туристичної індустрії;

Безлюдний Олександр Іванович, представник Засновника Асоціації інклюзивного реабілітаційно-соціального туризму, ректор Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, професор, доктор педагогічних наук та заслужений працівник освіти України, наголосив, що сьогодні в університеті поряд зі студентами з типовим розвитком отримують освіту майже 100 осіб з інвалідністю за різними нозологіями. З цією метою створено Центр соціально-освітньої інтеграції та інклюзивного реабілітаційно-соціального туризму «Без бар'єрів», який консолідує зусилля відповідних структурних підрозділів університету, залучених органів виконавчої влади та громадських організацій, спрямованих на соціально-педагогічну підтримку осіб з обмеженими можливостями щодо їх адаптації до студентського та педагогічного колективу, інтеграції в освітнє та соціальне середовище, на створення умов для

саморозвитку та самореалізації, розвиток соціальної активності, автономності, відповідальності та мобільності осіб з особливими потребами;

Перепелична Рената Ярославівна – керівник експертної групи з медико-соціальної експертизи Директорату Якості Життя МОЗ України, яка наголосила на доцільності проведення подібних заходів не тільки на рівні Черкаської області, а й по всій Україні;

Плетньова Ірина Григорівна – уманський міський голова. Зазначила, що обов'язком держави і суспільства є забезпечення належного соціального захисту і підтримки, соціальної інтеграції, створення рівних можливостей для самореалізації, повноцінного життя, здобуття освіти і працевлаштування.

На симпозіумі з доповіддю виступили:

представники Комунального закладу «Черкаський обласний центр медико-соціальної експертизи Черкаської обласної ради»: Масенко Наталія Володимирівна – в.о. директора; Шворак Олександр Миколайович – голова спеціалізованої психіатричної МСЕК; Зубрило Анна Юріївна – лікар-психолог з медико-соціальної реабілітації міжрайонної МСЕК № 4;

Борисова Інна Станіславівна – завідувач кафедри медико-соціальної експертизи і реабілітації ФПО, доктор медичних наук, професор Дніпропетровського державного медичного університету;

Кучер Галина Михайлівна – начальник Управління праці та соціального захисту населення Уманської міської ради, заслужений працівник соціальної сфери України, кандидат педагогічних наук;

Кравченко Оксана Олексіївна – декан факультету соціальної та психологічної освіти, доктор педагогічних наук, професор Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Аліна Заядаж – доктор наук, професор кафедри туризму та рекреації Університету Адама Міцкевича в Познані;

Рафал Димчик – доктор наук, професор, директор Міждисциплінарних індивідуальних гуманітарних і суспільних студій Університету Адама Міцкевича в Познані;

Белоусова Наталія Володимирівна – кандидат географічних наук, доцент кафедри аерокосмічної геодезії та землеустрою Національного авіаційного університету;

Лазоренко Віктор Іванович – заступник генерального директора Національного історико-культурного заповідника «Чигирин», заслужений працівник культури України;

Капустян Наталія Іванівна – голова ГО «Канівська організація осіб з інвалідністю «Відродження»;

Мартінова Ольга Михайлівна – голова Черкаського обласного осередку Національної спілки майстрів народного мистецтва України, заслужений майстер народної творчості України, кавалер ордена «Княгині Ольги» 3 ст;

Безносюк Олена Іванівна – ст. викладач кафедри міжнародного туризму Національного університету фізичного виховання та спорту України;

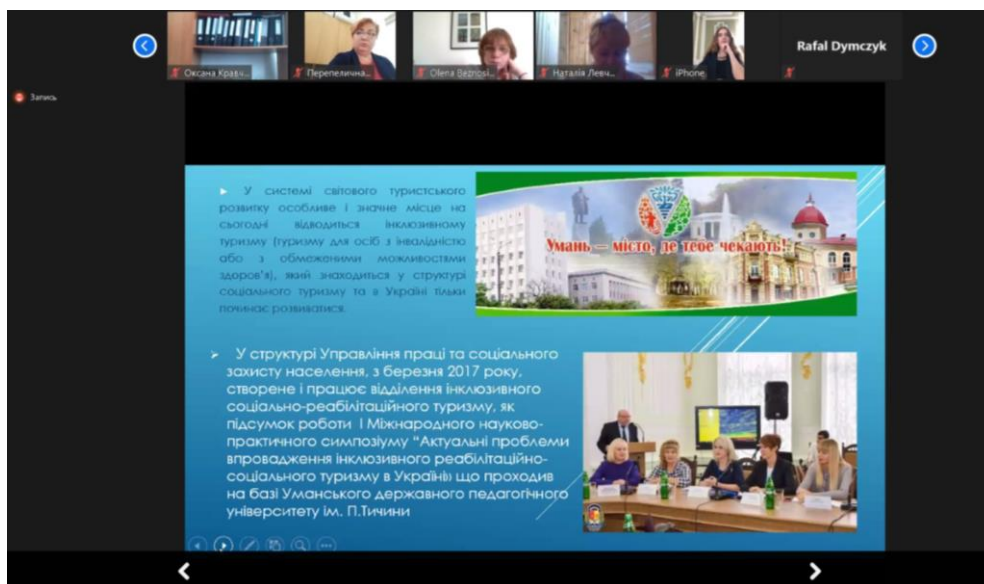
Оніщенко Володимир Максимович – заступник директора з навчально-виховної роботи Державної реабілітаційної установи «Всеукраїнський центр комплексної реабілітації для осіб з інвалідністю»;

Яценко Тамара Семенівна – доктор психологічних наук, професор, академік НАПН України, професор Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького;

Чернуха Віталій Володимирович – головний архітектор міста Черкаси.

На симпозіум було запрошено представників Інституту педагогіки Національної педагогічної академії України; Українського державного центру національно-патріотичного виховання, краєзнавства і туризму учнівської молоді; Українського дитячого центру «Молода Гвардія»; Львівського національного університету імені Івана Франка; ГО «Матері та вдови загиблих в АТО»; голів ЛКК районів та міст Черкаської обл.; представники ГОІ і АТО.

Результатом II Всеукраїнського науково-практичного онлайн-симпозіуму з інклюзивного реабілітаційно-соціального туризму стала резолюція, яка має науково-практичне значення для створення безбар'єрного простору в Україні з урахуванням інклюзивної інтеграції.

Міжнародний день захисту дітей

У перший день літа традиційно відзначається Міжнародний день захисту дітей. Це не лише свято радості, надії, дитинства – це свято нагадує всім про необхідність забезпечувати захист прав дітей не лише 1-го червня, але й кожного дня. Адже діти є особливою частиною нашої держави, яка має свої права та обов'язки, інтереси та проблеми. Перед дорослими стоїть завдання захищати права дитини, щоб діти росли здоровими і щасливими, вчилися і займалися улюбленою справою.

Студенти факультету соціальної та психологічної освіти взяли участь у святкуванні Дня захисту дітей в Уманському районі, а саме в Комунальному закладі «Бабанська спеціальна школа Черкаської обласної ради». Студенти влаштували різноманітні ігри та створили святковий настрій для дітей, які виховуються у сім'ях вразливих категорій громадян. Тим самим на практиці мали змогу відпрацювати технології соціальної роботи з дітьми у громаді.

З нагоди святкування Міжнародного дня захисту дітей Управлінням праці та соціального захисту населення Уманської міської ради та факультетом соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини було проведено декілька заходів.

На центральній площі міста студенти (О. Кабашній, І. Токар, І. Василенко) розказували дітям про їх права та обов'язки і дарували пам'ятні буклети.

Спільно із фахівцями з соціальної роботи Управління праці та соціального захисту населення Уманської міської ради Оксаною Петрівною Швед, Тетяною Вікторівною Громовою, Анною Василівною Ямковою студенти (В. Горовой, Є. Юрчак, В. Хмара) долучилися до збору коштів для закупівлі неонатального обладнання у дитячі лікарні для маленьких пацієнтів із серцево-судинними захворюваннями в рамках акції Всеукраїнського благодійного фонду «Серце до серця»

Конкурс «Малюнок на асфальті», що проводився на двох майданчиках (центральний парк та набережна Осташівського ставу) за участю студентів (Л. Мельник, А. Гончаренко, В. Горовой, Є. Юрчак) викликав інтерес як серед маленьких жителів нашого міста, так і дітей шкільного віку.

Організація практичних заходів з організації інклюзивного туризму для учнівської та студентської молоді в канікулярний період

1 червня 2021 року з метою реалізації Національної стратегії зі створення безбар'єрного простору в Україні в межах реалізації держбюджетної теми «Соціально-психологічна реабілітація дітей та молоді з особливими освітніми потребами засобами інклюзивного туризму» відбулася екскурсія до «Лялькової хати» с. Полянецьке для учнів 2 та 3 класів.

Захід, присвячений до Дня захисту дітей, був сповнений яскравими позитивними емоціями. На учасників чекали: екскурсія по «Ляльковій хаті», проведення майстер-класу із виготовлення ляльки-мотанки, проведення квест-гри, танцювально-розважальної програми, ароматерапії та можливість придбати сувеніри. Захід був організований працівниками держбюджетної теми спільно із Уманською початковою школою №2.

8 червня 2021 року в межах реалізації держбюджетної теми «Соціально-психологічна реабілітація дітей та молоді з особливими освітніми потребами засобами інклюзивного туризму» відбулася екскурсія до «Творчої майстерні Діда Панаса» с. Легедзене для учнів 3 класів. Захід подарував яскраві позитивні емоції. На учасників чекали: екскурсія по «Творчій майстерні», розповідь про особливості трипільської культури від майстра-гончара, проведення майстер-класу із виготовлення гладущика. Всі виготовлені власноруч вироби діти забрали з собою. Захід був організований працівниками держбюджетної теми спільно із Уманською початковою школою №2 та Уманським інклюзивно-ресурсним центром.

Громадська організація Дитяче громадське об'єднання «Туристсько-краєзнавчий клуб "Альта"» отримав грант від Управління у справах сім'ї, молоді та спорту Черкоської ОДА на проведення збору-походу «Котигорошко».

У поході брали участь вихованці турклубу «Альта» та інших гуртків, що працюють за цією програмою, серед яких вихованці гуртків «Рваний кед», «Всюдихід». До програми долучилася також студентка факультету соціальної та психологічної освіти Леся Федотова.

Похід студентів відбувся у межах виконання науково-дослідної теми «Соціально-психологічна реабілітація дітей та молоді з особливими освітніми потребами засобами інклюзивного туризму».

Маршрут був прокладений через село Будище до міста Корсунь. Починався він із села Стеблева, де народився Іван Нечуй-Левицький, там учасники відвідали меморіальний музей І. Нечуя-Левицького. Подолавши першу перешкоду – понтонний міст через річку Рось – дійшли до околиці села і зупинились на ночівлю. Далі було випробування погодою – декілька разів починалися опади.

Наступного дня учасники подолали декілька кілометрів під сонцем, через лісові хащі, ґрунтовою дорогою після зливи, а також мали складнощі з орієнтуванням. Не без пригод подолали заплановані кілометри, дійшли села Виграїв.

Відвідали місце Корсунської битви 1648 року. А далі був Корсунь-Шевченківський. Учасники розташувалися табором на березі мальовничої Росі, відвідали музей, пройшлись парком, а потім був квест, метою якого була підготовка до майбутніх стартів гри-випробування «Котигорошко». Учасники збору-походу будуть квесторами, інструкторами, судьями, через те і самі пройшли через випробування. Весело проводили час біля вогнища та грали в різні ігри

Вивчення досвіду закладів вищої освіти, наукових установ та закладів культури щодо сучасних практик соціально-психологічної реабілітації людей з інвалідністю

Реабілітація визначається як комплекс заходів, що спрямовані на покращення функціонування і зниження рівня інвалідності у людей з порушенням здоров'я при взаємодії з навколишнім середовищем. Згідно з ВООЗ, реабілітація є процесом, спрямованим на надання всебічної допомоги хворим й особам з інвалідністю для досягнення ними максимально можливої при цьому захворюванні фізичної, психічної, професійної, соціальної та економічної повноцінності. Таким чином, сучасний підхід до реабілітації передбачає комплексний вплив на людину, що включає медичний, психологічний і

соціальний аспекти, водночас сприяє відновленню як фізичного здоров'я, так і соціального статусу особистості.

Сучасні практики соціально-психологічної реабілітації мають широкий спектр різновидів: арттерапія, природотерапія, ізотерапія, терапія мистецтвом тощо. І вибір тієї чи іншої практики є індивідуальним; він залежить від особливостей кожної людини. Передбачено комплекс заходів, спрямованих на розвиток особистості людини з інвалідністю, у ході чого формується стійкість до зовнішніх і внутрішніх впливів, здатність адаптуватися до навколишнього середовища і ефективно взаємодіяти з ним. Розв'язання цієї проблеми можливе через включення людини у різні види діяльності і спілкування зі здоровими людьми.

У цьому контексті співробітниками держбюджетної теми «Соціально-психологічна реабілітація дітей та молоді з особливими освітніми потребами засобами інклюзивного туризму» здійснено відрядження до міста Київ з метою вивчення досвіду закладів вищої освіти, наукових установ та закладів культури щодо сучасних практик соціально-психологічної реабілітації людей з інвалідністю.

5 червня 2021 р. молоді науковці відвідали Національний університет біоресурсів та природокористування України, у якому на базі кафедри соціальної роботи та реабілітації проваджується освітньо-професійна програма «Соціально-психологічна реабілітація».

Учасників поїздки було ознайомлено із науковим потенціалом кафедри конярства і бджільництва факультету тваринництва та водних біоресурсів (завідувач – доктор сільськогосподарських наук, професор, академік Академії наук вищої освіти України Микола Повозніков) щодо впровадження технологій природотерапії та анімалотерапії, зокрема таких її різновидів, як апітерапія та іпотерапія.

Апітерапія – медичне використання бджолиних продуктів, зокрема, меду, перги, воску, прополісу, маточного молочка («королівського желе») та бджолої отрути – бере свій початок з Давнього Єгипту, Греції та Китаю. Згадки є в Ведах, Біблії та Корані. Сьогодні ведеться активна наукова діяльність за різноманітними напрямками апітерапії, і навіть триває клінічна апробація методів у клініках та галузевих науково-дослідних центрах, що є також підтвердженням перспективності цього напрямку.

Інтерес у спеціалістів із соціально-психологічної реабілітації викликав збудований на пасіці апібудиночок для оздоровлення організму. Отримано відомості про відновний сон на вуликах та «бджолині піраміди» як унікальне поєднання природи, заспокійливих звуків та ароматів пасіки. Стрес, депресія, проблеми з тиском, знижений імунітет, серцево-судинні захворювання – це не повний перелік порушень у роботі організму людини, упоратися з якими допомагає апітерапія – лікування хвороб живими бджолами та бджолопродуктами. Дізналися про низку факторів такої терапії: зокрема, про те, що бджолина сім'я в вулику впливає на людину своїм біополем, зцілюючи організм на всіх рівнях; про те, що мікровібрації у вулику, які створюють бджоли своїми крильцями та тільцем, є особливим лікувальним вібротерапією для людини, ефект від якого посилюється монотонним заспокійливим гудінням; про лікувальний ефект самого повітря в будиночку, насиченого мікрочасточками пилку, нектару та фітонцидів – монозапахів та складних квіткових сполук. Ці

фітовітаміни насичують кров та покращують роботу серця. У результаті, у людей, які зважились на таке нетрадиційне відновлення свого організму, заспокоюється нервова система, підвищується працездатність, покращується психічний та емоційний стан, нормалізується кров'яний тиск, відновлюється еластичність судин, минають болі в спині та м'язах, стимулюється робота суглобів, настає якісний здоровий сон.

Також була унікальна можливість ознайомитися з навчально-науково-виробничою лабораторією конярства НУБіП України, заснованою в 1967 році. Тут утримується до 20 голів коней різних порід – арабська чистокровна та українська верхові, орловський та російський рисаки, торійська, латвійська, ютландська та шетлендські поні. Лабораторія займається розведенням, селекцією та реалізацією шетлендських поні. Серед визначених перспектив – розвиток іпотерапії.

Іпотерапія (hippos – кінь, терапія – лікування) – це вид фізіотерапії, за допомогою якого лікують людей з різними захворюваннями. У літературі трапляється ще й термін райдтерапія (від англ. write – верхова їзда), що також позначає лікування верховою їздою. Лікувальний ефект при цьому зумовлений дією двох чинників – психогенного й біомеханічного. Комплексна дія їх на організм сприяє поліпшенню функціонування всіх його органів, тканин і систем. Іпотерапія – це спілкування з кінями і верхова їзда, а ще це ефективна лікувальна фізкультура, що застосовується при порушеннях опорно-рухового апарату, черепно-мозкових травмах, атеросклерозі, поліомієліті, емоційних розладах, бронхо-легеневих та шлунково-кишкових хворобах, простатиті, сколіозі і розумовій відсталості.

Перлиною НУБіП, а також майданчиком для досліджень із природотерапії або екотерапії є Ботанічний сад, що є унікальним засобом зміцнення і відновлення здоров'я за допомогою факторів і об'єктів природи (вода, повітря, сонце, холод, запахи, шум лісу тощо). Багато дослідників і лікарі-практики стверджують, що відпочинок серед природи, щоденні прогулянки і вбирання всіма фібрами душі її звуків, кольорів, пахоців зміцнює імунну систему, має відновлювальний ефект, покращує настрій, знижує дратівливість, допомагає в подоланні стресових і депресивних станів. Ну а коли людина виконує на природі фізичні вправи, це загалом, має найбільший ефект.

Екскурсанти висловили слова вдячності колективу НУБіП за насичений день, знайомство з матеріально-технічною базою університету, а найголовніше з людьми, відданими своїй справі та патріотами з великим серцем.

6 червня відвідано Національний ботанічний сад ім. М.М. Гришка НАН України.

Спілкування з науковими співробітниками Ботанічного саду стосувалося питання включення людей з інвалідністю до числа відвідувачів. Зокрема, продемонстровано сенсорні ділянки для такої категорії відвідувачів з різними нозологіями, а також визначено проблемні напрями роботи у цій сфері та окреслено перспективні завдання для їх розв'язання.

На завершення відрядження було відвідано Національний академічний театр імені Івана Франка. За сприяння адміністрації театру надана можливість вивчення доступності таких закладів для людей з інвалідністю. Відповідно до вимог «Конвенції про права осіб з інвалідністю» (2006) особи з інвалідністю мають право на: доступ до творів культури в доступних форматах; доступ до таких

місць культурних заходів чи послуг, як театри, музеї, кінотеатри, бібліотеки й туристичні послуги, а також доступ до пам'яток і об'єктів, що мають національну культурну значущість; можливість розвивати й використовувати свій творчий, художній та інтелектуальний потенціал не тільки для власного блага, а й для збагачення всього суспільства.

Центр дозвілля та відпочинку дітей шкільного віку «Барвограй»

Напередодні відзначення Дня молоді Управління праці та соціального захисту населення Уманської міської ради організувало дозвілля та відпочинок для дітей Центру «Барвограй».

Фахівці із соціальної роботи спільно із студентами факультету соціальної та психологічної освіти провели розважально-ігрову програму з конкурсами та іграми, які проходили на двох локаціях: набережній Осташівського ставу та у центральному сквері міста.

Центр дозвілля і відпочинку для дітей шкільного віку «Барвограй» організовує зайнятість, дозвілля та проведення виховної роботи за місцем проживання дітей у літній період, що є важливою складовою їх безпеки та всебічного розвитку.

Студентський конкурс проєктів з інклюзивного туризму «Подорожуємо без бар'єрів»

Уже традицією стало і проведення Центром соціально-освітньої інтеграції та інклюзивного реабілітаційно-соціального туризму студентського конкурсу проєктів з інклюзивного реабілітаційно-соціального туризму.

До цього проєкту долучилися не тільки студенти факультету соціальної та психологічної освіти, а й Черкаський обласний центр медико-соціальної експертизи ЧОР та Всеукраїнська Асоціація інклюзивного реабілітаційно-соціального туризму

Оцінювали роботи журі, до якого увійшли: Кравченко Оксана Олексіївна, доктор педагогічних наук, професор, декан факультету соціальної та психологічної освіти; Каштан Сергій Миколайович, виконавчий директор Асоціації інклюзивного реабілітаційного туризму, заслужений працівник соціальної сфери України; Масенко Наталія Володимирівна, в. о. директора Комунального закладу «Черкаський обласний центр медико-соціальної експертизи Черкаської обласної ради»

Цьогоріч розглядалися такі проєкти «Стежками рідного краю», «Корсунь-Шевченківський – місто над Россю», «Умансько-Тальнівська зона», «Музейна спадщина», «Чигиринщина туристична», «Умансько-Тальнівська рекреаційна зона», «Корсунь-Шевченківська та Звенигородська рекреаційні зони».

Підсумки грантового проєкту соціальної дії від програми Британської ради «Активні громадяни»

Факультет соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини отримав перемогу за результатами конкурсу проєктів соціальної дії від програми Британської ради «Активні громадяни».

Проєкт «Вчимося разом чути та долати соціальну ізоляцію» отримав підтримку та фінансування на його реалізацію у 2021 році. Партнером проєкту є Управління праці та соціального захисту населення Уманської міської ради.

Метою цього проєкту є створення платформи для вивчення та спілкування українською жестовою мовою, зокрема в умовах пандемії COVID-19 та спричинених нею викликів; розвиток інклюзивного туристичного руху в

Черкаській області з метою соціальної інтеграції людей з інвалідністю та вивчення історії рідного краю.

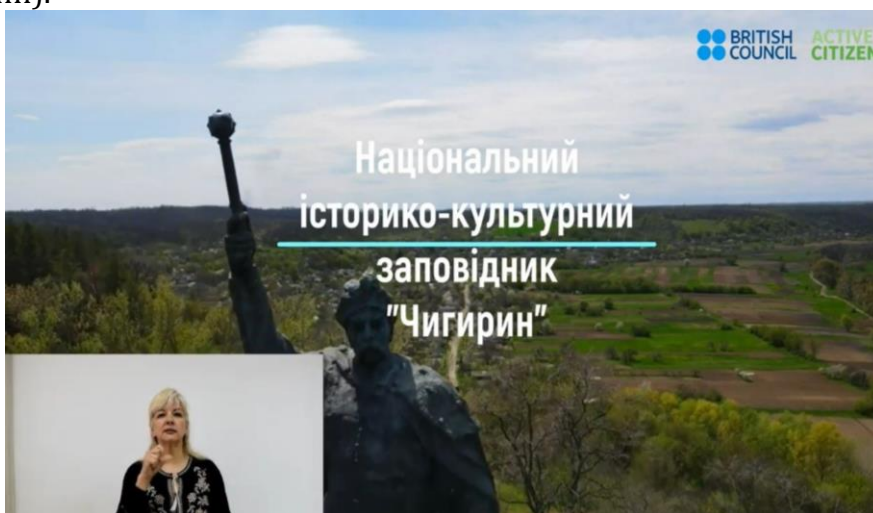
Проект розроблений у межах держбюджетної теми «Соціально-психологічна реабілітація дітей та молоді з особливими освітніми потребами засобами інклюзивного туризму».

Протягом 2 місяців студенти факультету соціальної та психологічної освіти мали можливість: опанувати базові навички спілкування жестовою мовою; зрозуміти особливості спілкування та надання соціальних послуг людям з порушенням слуху; долучитися до створення онлайн-карти жестовою мовою; отримати сертифікат, який підтвердити набуті вміння та навички у межах проекту.

Особливої значущості набуває та обставина, що як до розробки ідеї проекту, так і до її реалізації активно долучилися здобувачі вищої освіти нашого університету зі спеціальностей «Психологія», «Соціальна робота» та «Соціальне забезпечення» усіх рівнів – від «молодшого бакалавра» до «доктора філософії». Тому цей проект надав можливість студентам та аспірантам набути компетентностей в умовах неформальної освіти, тобто поза формальними освітніми програмами.

Результати проекту є унікальними: вони дозволили інтегрувати знання із проблем інклюзії, соціальної роботи, психології; навички з використання інформаційно-комунікаційних технологій; методика вивчення української жестової мови; досвід долання соціальної ізоляції; технології соціально-психологічної реабілітації людей з інвалідністю.

У підсумку підготовлено відеоматеріали жестовою мовою про визначні історико-культурні місця Черкащини (Буцький каньйон, Національний дендрологічний парк «Софіївка», м. Чигирин, с. Легедзино, м. Канів, м. Корсунь-Шевченківський).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Офіційний сайт факультету соціальної та психологічної освіти. URL: <https://fspu.udpu.edu.ua/> (дата звернення: 20.03.2022).

REFERENCES

Ofitsiynyi sait fakultetu sotsialnoi ta psykholohichnoi osvity. (n. d.). Retrieved from <https://fspu.udpu.edu.ua/> [in Ukrainian].

РЕЦЕНЗІЇ

**Рецензія
на колективну монографію
«SOCIAL AND EDUCATIONAL SERVICES FOR CHILDREN WITH
DISABILITIES: HISTORY, THEORY AND PRACTICE» (2021)**

Клименко Юлія, доктор педагогічних наук, доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини,

ORCID: 0000-0002-4718-0657

E-mail: klymenkoudpu@gmail.com

Серед широкого спектру державної підтримки людей з інвалідністю важливими є соціальні та освітні послуги, які сприяють їх активному життю як повноправним членам суспільства. В монографії розглянуто історичний досвід соціальної підтримки та освіти для дітей з інвалідністю, соціально-психологічне забезпечення інклюзивного навчання, наведено приклади соціальних послуг для людей з інвалідністю у громадах. Практичний досвід соціально-культурної підтримки людей з інвалідністю на рівні громад представили Управління праці та соціального захисту населення Уманської міської ради, Національний дендрологічний парк «Софіївка», Національна академія науки України.

Ключові слова: соціальні послуги, освітні послуги, люди з інвалідністю, соціально-психологічна реабілітація, інклюзивна освіта.

Klymenko Yuliya, Doctor of Pedagogical Sciences, assistant professor of the Department of Social Pedagogics and Social Work of Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, Uman, Ukraine.

ORCID: 0000-0002-4718-0657

E-mail: klymenkoudpu@gmail.com

Among the wide range of state support for people with disabilities, social and educational services are important, which contribute to their active life as full members of society. The monograph examines the historical experience of social support and education for children with disabilities, socio-psychological support of inclusive education, provides examples of social services for people with disabilities in communities. Practical experience of socio-cultural support for people with disabilities at the community level was presented by the Department of Labor and Social Protection of Uman City Council, National Dendrological Park "Sofiyivka", National Academy of Sciences of Ukraine.

Keywords: social services, educational services, people with disabilities, social and psychological rehabilitation, inclusive education.

Відповідно до трансформаційних процесів в Україні відбувається послідовний перехід від медичної до соціальної моделі інвалідності, створення умов для інтеграції людей з інвалідністю в активне соціальне життя, підвищення державних гарантій у досягненні вищих соціальних стандартів у фінансове забезпечення людей з інвалідністю, створення безбар'єрного середовища для

людей з інвалідністю, активна співпраця органів державної влади та відповідних громадських організацій.

Питання соціальної підтримки людей з інвалідністю завжди було актуальним і особливо гостро актуалізується в умовах ситуації, пов'язаної із COVID-2019. Серед широкого спектру цієї підтримки (соціальні послуги, соціальне забезпечення, інклюзивне навчання та ін.) найбільш ефективним шляхом вирішення проблем інвалідності виступає реабілітація. Реабілітація знижує витрати держави на охорону здоров'я і соціальне забезпечення за рахунок зменшення термінів навчання і зменшення розмірів і кількості допомог. Деякі американці вважають, що кожний долар, витрачений на реабілітацію, вертається у десятикратному розмірі. Звичайно, що показник може уточнюватися, однак не підлягає сумніву висока економічна ефективність реабілітації інвалідів, не говорячи вже про соціальну ефективність реабілітації, обумовленої поверненням повноцінної людини у сім'ю і суспільство.

У цьому зв'язку заслуговує на увагу колективна монографія, яка підготовлена у межах науково-дослідної теми за кошти держбюджету: «Система соціально-психологічної реабілітації дітей та молоді з особливими освітніми потребами засобами інклюзивного туризму» (державний реєстраційний номер: 0119U103978) Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

В Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини створено Центр соціально-освітньої інтеграції та інклюзивного реабілітаційно-соціального туризму «Без бар'єрів», метою діяльності якого є консолідація зусиль відповідних структурних підрозділів університету, залучених органів виконавчої влади та громадських організацій, спрямованих на соціально-педагогічну підтримку осіб з обмеженими можливостями щодо їх адаптації до студентського та педагогічного колективу, інтеграції у освітнє та соціальне середовище, на створення умов для саморозвитку та самореалізації, розвиток соціальної активності, автономності, відповідальності та мобільності осіб з особливими потребами.

У цьому контексті одночасно інноваційною послугою закладу освіти і видом соціально-психологічної реабілітації дітей та молоді з інвалідністю виступає інклюзивний туризм – потужний засіб активної реабілітації, що структурно включає в себе психологічні, педагогічні, фізичні, фізкультурно-спортивні, соціально-побутові та медичні заходи. Долучення дітей та молоді з інвалідністю до такої діяльності може докорінно змінити спосіб життя, наповнити його сенсом, розширити уявлення про навколишній світ, сприяти адаптації в усі сфери життєдіяльності людини.

Відтак, Центр працює над науковою проблемою «Система соціально-психологічної реабілітації дітей та молоді з обмеженнями життєдіяльності в умовах закладу освіти засобами інклюзивного туризму».

Праця складається з трьох розділів: 1. Історичний досвід соціальної підтримки та освіти дітей з інвалідністю; 2. Соціально-психологічний супровід інклюзивного навчання: теорія і практика; 3. Соціальні послуги людям з інвалідністю в умовах громади.

В першому розділі окреслено інформацію про витоки інклюзивної освіти студентів в Україні, педагогічний досвід світового рівня: Олександрівська школа-

хутір для глухих (1903–1911), «Київська благодійна школа глухих і німих дітей» (20 ст.), історичний досвід і сучасність державної підтримки туризму і екскурсії.

В другому розділі увага зосереджується на основних положеннях розширення пізнання психології; розвитку соціалізації дітей дошкільного та шкільного віку в освітнє середовище; ролі психологічної служби в соціально-психологічній підтримці інклюзивної освіти, а також питанню забезпеченню студентів з інвалідністю у закладах вищої освіти навчальних послуг, розвитку обдарованості учня та молоді в інклюзивному середовищі; розглянуто екскурсію як форму інклюзивного туризму для початкових школярів з особливими освітніми потребами; проаналізовано особливості профорієнтаційної роботи для молоді з інвалідністю. Розвиток емоційного вигорання педагогів в умовах інклюзивного навчання розглядається як наслідок високого емоційного напруження діяльності, складністю виникаючих педагогічних ситуацій, рольовою невизначеністю, соціальною оцінкою, необхідністю здійснення постійних та інтенсивних контактів з дітьми, колегами, взаємодія з різними соціальними групами.

В третьому розділі наведено досвід діяльності молодіжного центру «Старт» щодо особливостей інклюзивної освіти у формуванні середовища для забезпечення комплексного розвитку студентської молоді; доступності Національного дендрологічного парку «Софіївка» НАН України для людей з інвалідністю; досвід соціальної підтримки дітей з інвалідністю у громадах.

Науково-прикладні результати, які представлені у монографії, дозволять доповнити світову наукову думку новими знаннями та інноваційними технологіями з питань соціально-психологічної реабілітації людини, яка опинилася у складних життєвих обставинах, разом з тим, які сприятимуть формування толерантного суспільства, схильного до поваги різноманіття.

Монографія стане в нагоді психологам, реабілітологам, соціальних педагогам та соціальним працівникам, фахівцям інклюзивно-ресурсних центрів та всім, хто небайдужий до впровадження інклюзивної освіти та соціальної інклюзії загалом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конвенція про права осіб з інвалідністю від 13.12.2006. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text
2. Про соціальні послуги : Закон України від 17.01.2019 р. № 2671-VIII. URL: <http://dsp.kyivcity.gov.ua/content/socialni-poslugy.html> (дата звернення: 25.12.2020).
3. Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю : Закон України від 21.06.2001 р. № 2558-III. URL: http://kodeksy.com.ua/pro_sotsial_nu_robotu_z_sim_yami_dit_mi_ta_moloddyu/statja-1.htm (дата звернення: 25.12.2020).

АНОНСИ

РЕСУРСНИЙ ЦЕНТР ДЛЯ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

В Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини розпочав роботу **Ресурсний центр для внутрішньо переміщених осіб**, мета діяльності якого надання освітньо-просвітницьких послуг, здійснення соціальної підтримки та психологічного супроводу, створення умов для комплексної реабілітації за видами (психологічна, соціальна, професійно-трудова, спортивна, медична) та інтеграції до життя Уманської територіальної громади.

Завданнями Ресурсного центру виступають:

налагодження зв'язків між різними ініціативами та організаціями, що надають підтримку вимушеним переселенцям – для кращої координації зусиль та досягнення більшого спільного ефекту;

розробка і впровадження довгострокових стратегій допомоги вимушеним переселенцям та їх інтеграції;

волонтерська діяльність науково-педагогічних працівників та здобувачів університету;

допомога у вирішенні гуманітарних та соціально-правових проблем вимушених переселенців;

проведення досліджень з питань соціально-правового захисту та питань комплексної реабілітації вимушених переселенців та їх адаптації у приймаючих громадах.

Напрями роботи Ресурсного центру:

надання психологічної допомоги;
проведення групової соціальної роботи з ВПО;
проведення груп взаємопідтримки для ВПО;
навчання фахівців для роботи з ВПО, зокрема соціальних працівників та психологів;

організація та проведення тренінгових занять для ВПО;

залучення волонтерів з числа студентської молоді для роботи з ВПО;

проведення соціальних акцій тощо.

**Заходи у межах діяльності
Ресурсного центру для внутрішньої переміщених осіб**

Дата і час	Назва заходу	
13 червня о 15:00	Тренінг для жінок «Психологічний бронезилет»	Екскурсія для дітей: «Таємниці будинку Файнштейна»; історія книгодрукування; участь у майстер-класі з виготовлення поліграфічного виробу; виставка унікальних мініатюрних книг та стародруків.
15 червня о 15:00	Мовний квест (для дітей віком від 10 до 13 років).	Мовна вікторина (для дітей віком від 13 до 16 років)
16 червня о 15:00	Тренінг для дорослих «Відновлення ресурсу в кризових ситуаціях»	Екскурсія для дітей з рефлексією до художнього музею м. Умані «Відкрий себе місту»
17 червня о 15:00	Світ для дітей (про поезію для дітей Л. Бойчук, Ю. Гончар, С. Кривовської та прозові твори О. Луцевської, С. Кочубей)	
20 червня о 15:00	Соціально-виховний захід «Мій Всесвіт – моя Україна» (спільно діти (6-12 років) та їхні батьки).	
21 червня о 15:00	Кінолекторій «Чорний козак» – українська історична фентезі-стрічка	
22 червня о 15:00	Моє відкриття Польщі (майстер-клас з вивчення польської мови)	
22 червня о 15:30	Літературна вітальня «День як день»	
23 червня о 15:00	Тренінг для батьків «Стабілізація психологічного стану дитини під час війни»	Екскурсія для дітей: садиба-музей «Лялькова хата» , с. Полянецьке
Психологічне індивідуальне консультування		

ДЛЯ АВТОРІВ

Шановні колеги!

Запрошуємо долучитись до колективу авторів наукового журналу

«СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА»

(сайт видання: <http://sroso.udpu.edu.ua>)

Засновник: Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

Зареєстровано Міністерством юстиції України (наказ від 04.04.2018 р. № 1026/5).

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого ЗМІ (Серія КВ №23260-13100Р).

Міжнародний стандартний номер періодичного друкованого видання

ISSN 2618-0715.

Журнал внесено до Переліку наукових фахових видань України **категорії Б** (наказ МОН України від 26.11.2020 № 1471), в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт (спеціальності: **231** – Соціальна робота, **011** – Освітні, педагогічні науки, **015** – Професійна освіта (за спеціалізаціями), **016** – Спеціальна освіта).

Журнал зареєстрований, реферується та індексується у наукометричних базах даних, пошукових системах та репозитаріях: Index Copernicus, Google Scholar, CrossRef, WorldCat, Bielefeld Academic Search Engine (BASE), Реферативна база даних «Україніка наукова», ISSN International Centre (м. Париж), Українська науково-освітня мережа УРАН, Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського.

До журналу приймаються статті, у яких розглядаються актуальні питання теорії та практики соціальної роботи, педагогіки, професійної освіти, спеціальної освіти.

Періодичність видання: двічі на рік.

Порядок розміщення матеріалу:

УДК

Прізвище, ім'я автора (українською, англійською мовами)

Науковий ступінь, вчене звання, посада і місце роботи автора (українською, англійською мовами); ORCID; e-mail

Назва статті (українською, англійською мовами)

Анотація повинна містити мету дослідження, застосовані методи, одержані результати. Подається двома мовами: українською (500–600 друкованих знаків з пробілами) та англійською (не менше 1800 друкованих знаків з пробілами включаючи ключові слова)

Ключові слова (8–10) українською та англійською мовами

Структура публікації:

Подані до друку матеріали мають відповідати тематиці збірника та сучасному стану науки.

Необхідним є дотримання вимог до структури наукових публікацій:

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання цієї проблеми і на які спирається автор; виділення нерозв'язаних раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується авторська стаття.

Формулювання мети статті (постановка завдання).

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих

наукових результатів.

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку.

Список використаних джерел оформляється за правилами згідно ДСТУ 8302:2015. References оформляється згідно міжнародного стилю APA.

Для транслітерації джерел пропонуємо скористатися сайтом <http://www.slovnyk.ua/services/translit.php>

При оформленні матеріалів просимо враховувати такі вимоги:

Матеріал статті (обсягом 12–25 сторінок) подається в редакцію у вигляді електронного файлу: формату А-4, шрифт Times New Roman, кегль 14, міжрядковий інтервал 1,5, абзацний відступ 1,25 см, всі поля 2,5 см, редактор Word, тип файлу RTF.

У тексті слід використовувати символи за зразком: лапки типу «...», дефіс (-), тире (-), апостроф (').

Посилання на використані джерела оформляються у квадратних дужках, де через кому вказується номер джерела та сторінка цитування у даному виданні (зразок: [4, с. 56]).

За достовірність фактів, цитат, імен, назв та інших відомостей несе відповідальність автор. Автори, які не мають наукового ступеня, додають до статті рецензію наукового керівника або іншого фахівця з науковим ступенем.

Усі статті, що надходять до редакції, проходять процедуру рецензування, яка спрямована на максимально об'єктивну оцінку змісту наукової статті та передбачає всебічний аналіз переваг та недоліків матеріалів статті.

Після остаточного аналізу статті, рецензент надає рекомендації автору (публікувати статтю без змін; внести незначні зміни; внести значні зміни; відхилити статтю), про що відповідальний секретар повідомляє автору електронною поштою.

У разі виявлення зауважень, стаття направляється автору на доопрацювання. Виправлений варіант повторно надається рецензенту для прийняття рішення й підготовки висновку про можливість публікації. Датою прийняття статті до друку вважається дата отримання редакцією позитивного висновку рецензента (або рішення редакційної колегії) щодо доцільності й можливості опублікування статті.

Незначні виправлення помилок стилістичного і пунктуаційного характеру вносяться до статті без узгодження з авторами. Суттєві виправлення узгоджуються з авторами. Редакційна колегія зберігає за собою право на редагування і скорочення статей.

У разі успішного рецензування статті та позитивної перевірки на академічну доброчесність необхідно надіслати відскановану електронну копію підтвердження сплати редакційного збору.

До статті (окремим файлом) додається **довідка про автора**, у якій зазначається: прізвище, ім'я та по батькові автора(ів), науковий ступінь, учене звання, посада та повна назва місця роботи, домашня адреса (обов'язково вказати область та індекс), контактні телефони, e-mail.

Матеріали просимо надсилати на електронну адресу:
srso@udpu.edu.ua

Детальну інформацію можна отримати за телефоном:
0672883407 (Коляда Наталія Миколаївна); 096-360-46-50 (Песоцька Юлія Юріївна).

Наукове видання

***Соціальна робота
та
соціальна освіта***

Випуск 1 (8)

Підписано до друку 27.05.2022